

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Економічне співробітництво України і США у форматі нового
світопорядку»

Здобувача: Давидюка Андрія Володимировича

Науковий керівник: д. е. н., проф. Столярчук Я. М.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Столярчук Я.М.

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

Цимбал Л.І.

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної
економіки

Столярчук Я.М.

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Давидюку Андрію Володимировичу
денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Економічне співробітництво України і США у форматі нового світопорядку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "02" червня 2022 р. № 519-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах

Державного комітету статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Офісу з просування експорту України, Бюро перепису населення США, Посольства США в Україні; аналітичних звітів міжнародних організацій і дослідницьких агенцій (USAID, WNISEF, Групи Світового банку, МВФ, СOT

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-методичні основи економічного співробітництва в умовах нового світопорядку
Розділ 2	Дослідження розвитку українсько-американського економічного співробітництва та механізми його реалізації
Розділ 3	Перспективи взаємовигідного співробітництва України і США у контексті формування нового світопорядку

Об'єкт дослідження:	процеси розвитку українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку.
Предмет дослідження:	теоретико-методичні основи розвитку, проблеми і перспективи економічного співробітництва України і США в умовах формування нового світопорядку.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	вивчення теоретико-методичних засад та оцінка ефективності управління фінансовою діяльністю підприємства, розробка та надання практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Здійснити критичний аналіз поглядів вітчизняних та зарубіжних учених щодо економічної сутності міжнародного співробітництва. Розглянути концептуальні засади формування економічного співробітництва в умовах формування нового світового порядку. Дослідити зовнішньоекономічні цілі США і механізми їх реалізації, здійснити оцінку ключових макроекономічних показників обсягів та зовнішньої торгівлі США. Розглянути основні положення стратегічного партнерства між Україною і США, вивчити договірно-правову базу українсько-американських відносин. Зробити необхідні посилання на використані джерела інформації. Сформулювати узагальнюючі висновки.
У розділі 2	Здійснити аналітичну оцінку економічного співробітництва України і США, виявити загальні тенденції партнерства. Виявити основні переваги взаємовигідної кооперації України і США. Здійснити оцінку механізмів науково-технічної підтримки економіки України Сполученими Штатами Америки. Зробити узагальнюючі висновки за результатами проведеного аналізу.
У розділі 3	На основі результатів дослідження, проведеного у першому та другому розділах роботи, узагальнити перспективи взаємовигідного співробітництва України і США. Окреслити негативні фактори впливу на розширення зовнішньоторговельної діяльності України в розрізі українсько-американського співробітництва. Визначити ймовірні шляхи оптимізації економічного базису України для підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Зробити узагальнюючі висновки по третьому розділу та в цілому по роботі.

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Столярчук Я. М.

«__» _____ 20 р.

Завдання одержав здобувач

(підпис)

Давидюк А. В.

«__» _____ 20 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 89 сторінок, 12 таблиць, 13 рисунків, перелік джерел посилання з 67 найменувань, додатки.

«Економічне співробітництво України і США у форматі нового світопорядку»

Об'єктом дослідження є процеси розвитку українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи розвитку, проблеми і перспективи економічного співробітництва України і США в умовах формування нового світопорядку.

Метою магістерської роботи – наукове обґрунтування удосконалення методологічної бази і визначення на цій основі практичних рекомендацій щодо розвитку українсько-американського співробітництва у форматі нового світопорядку.

Для досягнення мети поставлені та вирішені наступні *завдання*:

- дослідити особливості формування нового світопорядку;
- розкрити економічну сутність поняття «міжнародне економічне співробітництво, його елементи та форми;
- визначити зовнішньоекономічні цілі США та охарактеризувати механізми їх реалізації;
- надати загальну характеристику стратегічного партнерства України і США;
- проаналізувати та оцінити стан економічних відносин двосторонньої співпраці між Україною і США;
- виявити негативні фактори впливу на українсько-американське співробітництво;
- розробити рекомендації щодо оптимізації та зазначити перспективи українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку.

Для вирішення поставлених завдань в ході виконання магістерської роботи використано такі *методи дослідження*:

систематизації та узагальнення – для розроблення рекомендації та шляхів вдосконалення українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку;

економіко-статистичний – для дослідження тенденцій розвитку торгівлі та інвестиційної співпраці українсько-американського співробітництва;

історико-логічний – для характеристики етапів економічного співробітництва України і США;

аналіз та синтез – для оцінки масштабів і структури нереалізованого потенціалу торговельно-економічного і науково-технічного співробітництва України і США;

графічний – для наочного представлення результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Описана і застосована методика може слугувати методологічною базою при удосконаленні національної стратегії України у сфері реалізації національних інтересів у двосторонній співпраці зі Сполученими Штатами Америки.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2023.

Анотація. Виокремлено концептуальні засади формування економічного співробітництва в умовах формування нового світового порядку. Досліджено зовнішньоекономічні цілі США і механізми їх реалізації. Розглянуто основні положення стратегічного партнерства між Україною і США. Здійснено аналітичну оцінку економічного співробітництва України і США, виявлено загальні тенденції партнерства. Окреслено негативні фактори впливу на розширення зовнішньоторговельної діяльності України в розрізі українсько-американського співробітництва. Обґрунтовано ймовірні шляхи оптимізації економічного базису України для підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Ключові слова: економічне співробітництво, стратегічне партнерство, Україна, США, інвестиції, експорт, імпорт, глобалізація, новий світовий порядок.

Abstract. The conceptual bases of formation economic cooperation in the conditions of formation of a new world order are researched in the work. The national goals of United States economic and mechanisms of their realization are investigated in the work. The main provisions of the strategic partnership between Ukraine and the United States are considered. The analysis of trade and economic Ukrainian-american relations, investment cooperation and migration flows between these countries is provided. Negative factors influencing the international trade of USA and Ukraine are examined. Possible ways of optimizing the economic base of Ukraine to improve its competitiveness on the world market are substantiated in the work.

Key words: economic cooperation, strategic partnership, Ukraine, USA, investments, exports, imports, globalization, new world order.

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти
Давидюка Андрія Володимировича
на тему: «Економічне співробітництво України і США у форматі нового
світопорядку»

В умовах глобалізації світової економіки, визначальним проявом якої є посилення міжнародних економічних зв'язків, економічне співробітництво є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. У цьому контексті, поглиблення стратегічного партнерства із США забезпечить сталий розвиток та приплив іноземного капіталу у вітчизняну економіку, що підтверджує актуальність обраної теми магістерської роботи.

У кваліфікаційній магістерській роботі комплексно проаналізовано та розкрито сучасні тенденції та вектори розвитку торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва України і США, визначено негативні фактори впливу та подальші перспективи їх співпраці. Значну увагу приділено ролі та місцю США у зовнішньоекономічній політиці та зміцненні конкурентних позицій українських товарів.

Дипломна робота могла би містити більше інформації про трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство за участі Сполучених Штатів і ЄС, яке відкриває перед Україною ряд зовнішньоекономічних переваг. Але ці побажання не впливають на загальну якість виконаної роботи.

Робота виконана на високому теоретичному та методологічному рівнях і цілком розкриває механізми поглиблення економічної взаємодії між Україною і Сполученими Штатами Америки у форматі нового світопорядку, та рекомендується до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Рецензент: *К.С.Н.*

А.М. Пономір

Відгук

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту освітньо-наукової програми «Міжнародна економіка» Давидюка Андрія Володимировича на тему: «Економічне співробітництво України і США у форматі нового світопорядку»

1. Актуальність теми: обумовлена докорінними трансформаціями на початку XXI ст. системи розподілу світової економічної влади з посиленням економічного домінування США, а відтак – необхідністю обґрунтування механізмів нарощування економічної співпраці України зі Сполученими Штатами Америки з погляду реалізації національних економічних інтересів нашої держави на міжнародних ринках та забезпечення її державного суверенітету і національної безпеки.

2. Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: у роботі автором досліджено параметри світового економічного порядку, комплексно оцінено зовнішньоекономічні цілі США та обґрунтовано роль стратегічного партнерства у відносинах між Україною і Сполученими Штатами Америки у реалізації національних інтересів нашої держави.

3. Наявність самостійних розробок автора: автор системно дослідив співробітництво України і Сполучених Штатів Америки у торговельній, інвестиційно-виробничій та науково-технічній сфері, на основі чого оцінено їх основні кількісно-якісні параметри, розкрито їх сучасні тенденції та нереалізований потенціал, а також визначено конкурентні позиції українських експортерів на американському ринку.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: висновки і практичні рекомендації роботи можуть слугувати методологічною базою при удосконаленні національної стратегії України у сфері реалізації національних інтересів у двосторонній співпраці зі Сполученими Штатами Америки.

5. Наявність недоліків: в якості недоліку роботи слід відзначити недостатню увагу автора до питання щодо обґрунтування важелів й інструментів Угоди про трансатлантичне співробітництво між США і Європейським Союзом, які можуть бути використані Україною для нарощування потенціалу співробітництва зі Сполученими Штатами Америки.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота виконана на належному теоретичному і методологічному рівнях, відповідає усім нормативним вимогам, що висуюються до кваліфікаційних магістерських робіт, та допускається до захисту перед Екзаменаційною комісією з попередньою оцінкою 40 балів.

Науковий керівник: професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор

«01» лютого 2023 р.

Столярчук Я. М.

ЗМІСТ	
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І	3
ТЕРМІНІВ.....	
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ	
ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ НОВОГО	
СВІТОПОРЯДКУ.....	7
1.1. Концептуальні засади формування економічного	
співробітництва в умовах нового	7
світопорядку.....	17
1.2. Зовнішньоекономічні цілі США і механізми їх	28
реалізації.....	
1.3. Стратегічне партнерство у відносинах між Україною і	
США.....	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-	
АМЕРИКАНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА	
МЕХАНІЗМИ ЙОГО	32
РЕАЛІЗАЦІЇ.....	32
2.1. Аналітична оцінка економічного співробітництва України і	
США....	39
2.2. Взаємовигідна кооперація як інструмент залучення України до	
глобальних трансформаційних	46
процесів.....	
2.3. Механізми науково-технічної підтримки економіки України	
Сполученими Штатами	
Америци.....	
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОВИГІДНОГО	
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І США У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ	
НОВОГО	56
СВІТОПОРЯДКУ.....	
3.1. Негативні фактори впливу на розширення	56
зовнішньоторговельної діяльності	
України.....	73
3.2. Шляхи оптимізації економічного базису України для	
підвищення її конкурентоспроможності на світовому	
ринку.....	
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	96

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

МЕС	– Міжнародне економічне співробітництво
МЕВ	– Міжнародні економічні відносини
БРІКС	– Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка
ВВП	– Валовий внутрішній продукт
МТД	– Міжнародна технічна допомога
ЄС	– Європейський союз
ВПО	– Внутрішньо переміщені особи
ОЕСР	– Організація економічного співробітництва та розвитку
ЄБРР	– Європейський банк реконструкції та розвитку
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
АПК	– Агропромисловий комплекс
ГСП	– Генералізована система преференцій
СОТ	– Світова організація торгівлі
СНД	– Співдружність незалежних держав
НДДКР	– Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
ТНК	– Транснаціональна корпорація
ЦВК	– Центральна виборча комісія
ГІК	– Глобальний індекс конкурентоспроможності
МВФ	– Міжнародний валютний фонд
НАФТА	– Північноамериканська асоціація вільної торгівлі
АТР	– Азійсько-Тихоокеанський регіон

ВСТУП

Актуальність теми. Нове тисячоліття пропонує широкі можливості нового світопорядку всім державам. Світова економіка зазнала фундаментальних змін, в основі яких лежить відкритість і взаємозалежність національних економік, розширення ринків, активізація процесів інтернаціоналізації господарського життя, економічна, культурна та політична інтеграція та посилення конкуренції. В умовах глобалізації економічне співробітництво є невід’ємним елементом світової економіки. Передумовою успішного розвитку України є адаптація економічної системи країни до реалій сучасності, зокрема формування та реалізація двостороннього партнерства з країною – світовим лідером.

Особливої актуальності набуває питання розбудови партнерських відносин з міжнародними альянсами та окремими країнами, що сприятиме розвитку та модернізації національної економіки, поліпшенню інвестиційного клімату, припливу іноземних інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності країни, впровадженню передових інноваційних технологій, виходу на світові ринки товарів і послуг. Для України пріоритетного значення зовнішньоекономічної діяльності набуває американський вектор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що теоретичним і практичним аспектам формування взаємовідносин стратегічного партнерства присвячено наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: В. Андрійчука, М. Білоусова, В. Вергуна, В. Грановського, О. Дергачова, І. Жовкви, О. Зарубінського, Д. Лук’яненка, Ю. Макогона, В. Мельника, А. Мокія, Н. Науменко, Б. Барнса, Д. Волкера, Е. Гейслера, Б. Дейла, Х. Луо, К. Немпсона, А. Родріго, Д. Шена та ін.

Розвиток торговельно-економічних відносин між Україною і США висвітлений у роботах Т. Буркат, В. Ковалевського, Ю. Козак, Ю. Макогона, Т. Мединської, О. Михайлика, В. Педоса, К. Ржепішевського, В. Шевчука, Н. Штаней.

Незважаючи на велику кількість наукових доробок, присвячених аналізу міжнародного співробітництва, існує потреба у подальших наукових розвідках в напрямі обґрунтування механізмів розбудова українсько-американського економічного партнерства в умовах формування нового світопорядку. Актуальність питань обумовила вибір теми дослідження, постановку мети і визначення основних завдань.

Метою магістерської роботи є наукове обґрунтування удосконалення методологічної бази і визначення на цій основі практичних рекомендацій щодо розвитку українсько-американського співробітництва у форматі нового світопорядку.

Для досягнення мети поставлені та вирішені наступні *завдання*:

- дослідити особливості формування нового світопорядку;
- розкрити економічну сутність поняття «міжнародне економічне співробітництво, його елементи та форми;
- визначити зовнішньоекономічні цілі США та охарактеризувати механізми їх реалізації;
- надати загальну характеристику стратегічного партнерства України і США;
- проаналізувати та оцінити стан економічних відносин двосторонньої співпраці між Україною і США;
- виявити негативні фактори впливу на українсько-американське співробітництво;
- розробити рекомендації щодо оптимізації та зазначити перспективи українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи розвитку, проблеми і перспективи економічного співробітництва України і США в умовах формування нового світопорядку.

Для вирішення поставлених завдань в ході виконання магістерської роботи використано такі *методи дослідження*:

систематизації та узагальнення – для розроблення рекомендації та шляхів вдосконалення українсько-американського економічного співробітництва у форматі нового світопорядку;

економіко-статистичний – для дослідження тенденцій розвитку торгівлі та інвестиційної співпраці українсько-американського співробітництва;

історико-логічний – для характеристики етапів економічного співробітництва України і США;

аналіз та синтез – для оцінки масштабів і структури нереалізованого потенціалу торговельно-економічного і науково-технічного співробітництва України і США;

графічний – для наочного представлення результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні теоретичні положення, висновки і рекомендації щодо подальшого розвитку економічного співробітництва України і США, викладені у роботі, становлять безпосередній практичний інтерес для роботи Міністерства економічного розвитку, торгівлі і сільського господарства України торговельно-економічної місії у складі Посольства України в США.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти України та США; офіційні дані Державного комітету статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Офісу з просування експорту України, Бюро перепису населення США, Посольства США в Україні; аналітичні звіти міжнародних організацій і дослідницьких агенцій (USAID, WNISEF, Групи Світового банку, МВФ, СОТ та ін.); підручники; навчальні посібники; матеріали наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ

1.1 Концептуальні засади формування економічного співробітництва в умовах нового світопорядку

Трансформація системи міжнародних економічних відносин (МЕВ) в рамках нового світопорядку зумовлена переважанням факторів глобалізаційного характеру. У світовій економіці постійно з'являється все більше проблем, які не можуть бути вирішені в умовах державного суверенітету. Принципово новий характер проблем сучасного соціально-економічного розвитку вимагає формування нової парадигми економічного співробітництва, яка передбачає об'єднання різних видів ресурсів в процесі інтеграційної взаємодії.

Після закінчення холодної війни стало очевидним формування нового світового порядку. Чи не дивлячись на те, що холодна війна закінчилася близько 30 років тому, питання сучасного світового порядку до сих пір викликає суперечки. Світовий порядок – це система відносин, що складається всередині світової спільноти. Ключовим поняттям у визначенні світового порядку є «система».

Система світового порядку за своєю природою і сутнісним змістом є нічим іншим як результатом, з одного боку, синтезу формальної паритетності держав у їх співробітництві та ієрархічності міждержавних відносин, а з другого – балансу між формальними (насамперед нормативно-правовими) та реальними (економічними, політичними, військовими) умовами міжнародної політичної й економічної взаємодії [2, с. 16].

У широкому сенсі новий світовий порядок – це система світоустрою, що встановлюється переважачим центром сили відповідно до своїх інтересів.

Протягом тривалого часу реалізація концепції нового світопорядку розкривалась через трансформацію міжнародних відносин, спричинену низкою великих міжнародних конфліктів, що призвело до закріплено нової системи МЕВ – Вестфальської, Версальсько-Вашингтонської, Ялтинсько-Потсдамської, а також сучасної - однополярної. Прикладом може слугувати спроба Гітлера створити «новий порядок», яка передбачала початок панування Третього рейху і підкорення Росії [3, с.24].

Відповідно до стратегії США, новий світовий порядок – це так званий «світ по-американськи» з домінуючим впливом Вашингтона в міжнародних політичних, економічних, культурних та інших відносинах. Тобто встановлення господарювання США у світовому масштабі і здійснення подальшого контролю над міжнародним розвитком. На офіційному рівні в Вашингтоні термін «новий світопорядок» має розпливчате формулювання у жанрі ліберальної ідеології.

В концептуальному плані новий світовий порядок є ідейною течією, яка визначає центральний вектор зовнішньополітичної стратегії США та розробку механізму її реалізації. У той же час, як у практичному відношенні – це процес створення нового світового порядку, основним носієм якого виступає США і передбачає уніфікацію світової спільноти у єдиний конгломерат, знищення національних, політичних, культурних та релігійних меж задля створення єдиного світового центру влади [3, с.25].

З точки зору конспірології, концепція нового світового порядку передбачає такий розвиток подій, при якому «впливова і скритна група вступає в змову з метою управління світом за допомогою автономного світового уряду, який повинен замінити суверенні держави ...» [4].

Відтак, перехід до нового світопорядку є неминучою подією, оскільки економіка є циклічною і закономірною. Першопричиною формування нового світового порядку є глобальні зрушення в розподілі економічних ресурсів впливу. Зростаюча економічна міць висхідних держав веде до збільшення їх впливу в світі. Сумарний ВВП семи найбільших держав з ринковою економікою (БРІКС – Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка) випередив ВВП «великої сімки»

провідних західних держав. Хоча оцінки експертів різняться, але, проектуючи в майбутнє нинішні тенденції економічного розвитку, багато з них припускають, що до 2020 року на частку США, Китаю і ЄС буде припадати майже по 20% світового ВВП, на Індію - 10% і Японію - близько 5%. Деякі зарубіжні політики і експерти ставлять на одну дошку очікуваний наступ нового світового порядку та захід Заходу. У 2014 р економіка Китаю за паритетом купівельної спроможності вийшла на перше місце в світі, хоча за прогнозами західних експертів це повинно було статися не раніше 2019 року. Щоправда за абсолютним показником ВВП, а також за якісними характеристиками економіка КНР ще значно поступається США [18].

Все більше західних політологів визнає неможливість збереження світопорядку, побудованого на американському домінуванні, але мало хто з них бачить альтернативу лідерства США в світових справах. Сполучені Штати помітно перевершують найближчих конкурентів по сукупності військової, економічної і м'якої сили. Згідно з оцінками експертної ради, при директорі Національної розвідки США (NIC), в даний період Сполучені Штати залишаються «першими серед рівних» в ряду великих держав і продовжать в тій чи іншій мірі домінувати в світових справах завдяки перевазі по ряду важливих параметрів сили і успадкованої ролі лідера. За їхніми прогнозами, на період до 2030 року жодна країна не зможе набути статусу гегемона. Експерти NIC вважають, що на тлі підйому Китаю та економічної могутності Азії в цілому, продовжиться відносне падіння економік Європи, Японії та Росії. До 2030 р частка Заходу (США, Європа і Японія) в світовому ВВП складе явно менше половини [18].

У міру активного розвитку глобалізаційних процесів, починає формуватися новий світовий порядок, що зумовлює посилення конкурентної боротьби за право направляти процес його формування в світі та окремих регіонах. Дійсно, в сучасному світі зникає система стримування та вибудовується відверто гегемоністська модель світоустрою. Останні події з розгортання військових сил США і побудови світової політики за принципом «свій - чужий» створює серйозний конфронтаційний потенціал. Тому ті сили, які хочуть заявити

свої претензії на світове лідерство, повинні будуть дотримуватися ідеології справедливого як світового, так і регіонального пристрою, який передбачає, природно, наявність союзників і блокування. У зв'язку з цим очевидним є перегрупування сил на глобальному і регіональному рівнях, що зумовить новий тренд забезпечення національних інтересів.

Таким чином, результатами формування глобальної моделі світового економічного порядку є:

- поступове розмивання державного економічного суверенітету країн з переміщенням його ядра з політичної в економічну й інформаційну сфери;
- диверсифікація суб'єктної структури міжнародних відносин з появою таких нових їх суб'єктів, як: міжнародні урядові організації, ТНК, різноманітні сітьові структури віртуального характеру, бізнес-асоціації та ін.;
- загострення глобальних проблем людства, зволікання з розв'язанням яких загрожує його існуванню;
- поглиблення глобальних економічних дисбалансів [2, с. 30].

У такому контексті, доцільно розглядати механізм міжнародного економічного співробітництва як ключовий інструмент, спрямований на зниження або ліквідацію різного роду цих дисбалансів, включаючи питання регулювання рівня державного боргу, економічних колапсів, бюджетних дефіцитів, доходів населення, торгових балансів, інвестиційного клімату та сприяння притоку інвестицій.

Враховуючи викладене вище, доцільно з'ясувати сутність поняття «міжнародне економічне співробітництво» (МЕС), його інструменти та форми. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» економічне співробітництво розглядається як спільна підприємницька (господарська) діяльність – діяльність, що базується на співробітництві між суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами господарської діяльності і на спільному розподілі результатів та ризиків від її здійснення [1]. Необхідно зазначити, що в науковій літературі відсутнє єдине тлумачення даного

терміну. Різні підходи до трактування категорії «міжнародне економічне співробітництво» укладено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування категорії «міжнародне економічне співробітництво»

Автор	Трактування
1	2
П. А. Циганков [5]	Міжнародне економічне співробітництво – це процес взаємодії двох або декількох учасників, в якому виключається застосування збройного насильства і домінують спільні пошуки реалізації двосторонніх інтересів.
Ж. П. Деррієнник [6]	Міжнародне співробітництво – це такі відносини між учасниками, коли кожен з них може бути задоволений тільки в тому випадку, якщо задоволений і інший, тобто коли кожен з них може досягти своєї мети тільки тоді, коли цього може домогтися й інший.
Най Дж. С. мл., Кохэн Р.О. [7]	Міжнародне співробітництво – це ситуація, при якій одні учасники регулюють свою поведінку відповідно до фактичних або очікуваних іншими переваг, через процес взаємної координації політик.
Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [8]	Міжнародне економічне співробітництво передбачає стійкі економічні зв'язки на основі спільних, попередньо вироблених і узгоджених намірів, закріплених довгостроковими угодами і домовленостями.
А. В. Уніят [9]	Міжнародне економічне співробітництво — це обмін діяльністю в різних галузях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науково-технічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини та інше.

Джерело: розроблено автором на основі [5-9]

У загальному розумінні МЕС – це міцні і тривалі зв'язки кооперативного характеру, в основі яких лежать вироблені та узгоджені наперед наміри, що закріплені в довготривалих економічних угодах і договорах [10].

В економічній літературі «міжнародне економічне співробітництво» – це об'єктивний процес розвитку багатогранних науково-технічних та економічних зв'язків між країнами, їх групами, міжнародними організаціями на принципах рівноправності, незалежності та взаємної вигоди сторін [11].

З юридичної точки зору поняття МЕС трактується як глобальна багаторівнева система міжнародної економічної взаємодії всіх суб'єктів, які спрямовані на отримання економічної вигоди і забезпечення стійкого економічного розвитку [12].

Підбиваючи підсумки викладеного, виокремлюємо два концептуальних підходи до визначення змісту міжнародного економічного співробітництва: за першим, МЕС являє собою систему узгоджених дій країн, груп країн і міжнародних організацій, які спрямовані на зміцнення стабільності МЄВ, за другим, МЕС – це сукупність політичних, економічних, організаційних, господарських, виробничих, комерційних та науково-технічних взаємозв'язків між суб'єктами МЄВ.

Суб'єктами МЕС виступають держави, адміністративно-територіальні одиниці, фізичні та юридичні особи. Як стверджує М. Ксенофонта, МЕС супроводжується формуванням багаторівневої системи взаємовідносин, зокрема:

- міждержавні економічні відносини, які виникають з приводу реалізації зовнішньоекономічних угод;
- міжнародні економічні зв'язки країн із зарубіжними партнерами;
- зовнішньоекономічні зв'язки суб'єктів країн і адміністративно-територіальних утворень;
- зовнішньоекономічна діяльність господарюючих суб'єктів зарубіжних країн, які опосередковують підприємницьку діяльність [13].

Так, Ф. Юсубов розглядає МЕС як підсистему поняття «міждержавне економічне співробітництво», що має на увазі відносини, які виникають між державами у процесі міжнародного поділу праці, торговельному обороті, міжнародної виробничої кооперації, науково-технічного обміну, розвитку кредитно-фінансових зв'язків, міграції інвестицій і трудових ресурсів з метою забезпечення взаємного доповнення національних ринків, стратегічного вирівнювання національних економік [14].

Забезпечення двостороннього МЕС передбачає:

- вибір концептуальної основи;
- побудова та функціонування відповідних механізмів регулювання;
- формування політики.

Очевидно, що механізм міждержавного співробітництва заснований на певних загальних принципах, які властиві політичній системі в цілому. Однак,

його конкретна форма істотно відрізняється від загальної національної системи. Розвиток міждержавного економічного співробітництва передбачає наявність рушійних сил, факторів і передумов. Як правило, рушійними силами виступають: національні інтереси, політичне волевиявлення керівництва, прагнення до максимізації прибутку і наповнення національного ринку, сприяння підвищенню рівня зайнятості населення [15, с.13].

До основних факторів розвитку міждержавних економічних відносин відносимо:

– універсальні – використання можливостей глобалізаційних процесів для національного розвитку, об'єктивне зростання національних економік, соціально-економічна взаємодія двох культур;

– специфічні – співставлення соціальної та економічної політики країн, що спрямовано на реалізацію переваг ринкової економіки, вплив міжнародного співробітництва на передові галузі національної економіки і ліквідацію відставання окремих галузей [15, с.14].

Ключові передумови розвитку міждержавних економічних відносин, які сприяють або ускладнюють розвиток співробітництва між двома країнами зображено на рисунку 1.1.

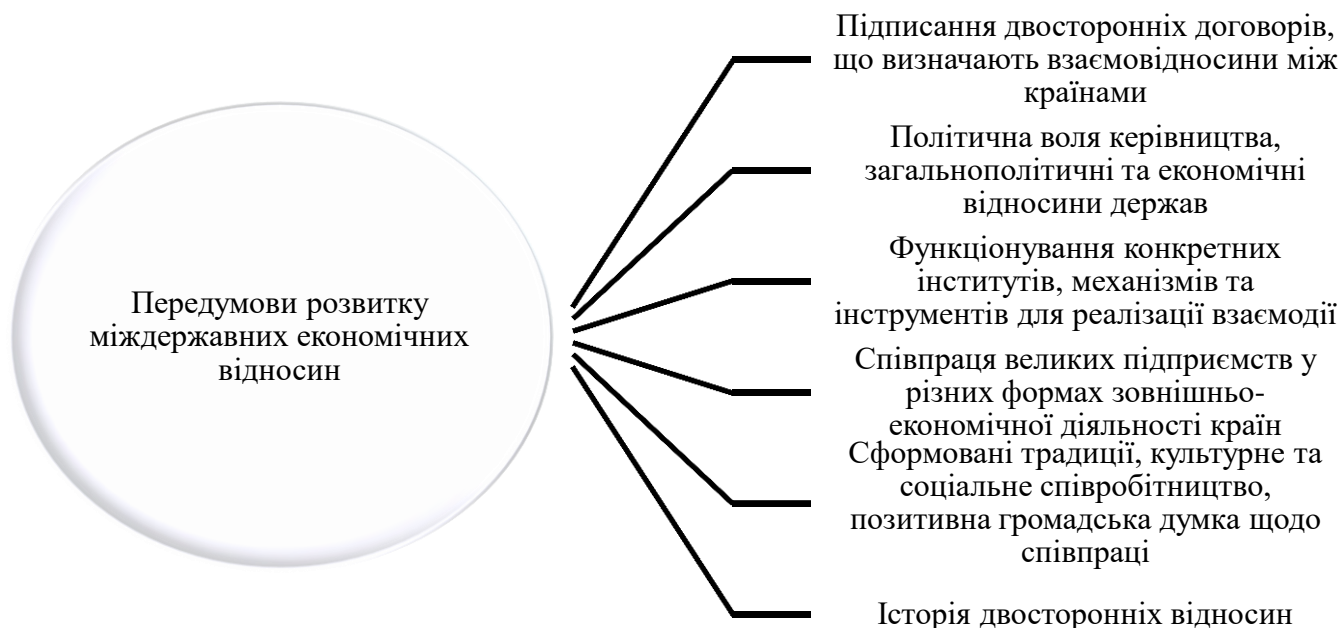

Рисунок 1.1 – Передумови розвитку міждержавних економічних відносин

Джерело: складено автором на основі [15, с.14]

Ефективність МЕС залежить від механізму планування та реалізації визначеної стратегії. Беручи до уваги світовий досвід, окреслимо основні елементи механізму регулювання двостороннього МЕС на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Елементи механізму регулювання двостороннього МЕС

Джерело: [15, с.14]

Згідно з наведеними даними, доцільно зазначити сутність відповідних елементів. МЕС відіграє важливу роль в об'єднанні загальних інтересів та розширенні спільних програм шляхом використання наступних інструментів:

- створення розвиненої договірно-правова база двостороннього співробітництва;
- надання державної підтримки експортно-імпортних відносин для провідних підприємств;
- лібералізація митних тарифів і мита з метою підтримки вітчизняних виробників;
- створення та реалізація міждержавних програм співпраці, які спрямовані на конкретні види економічної взаємодії між країнами;
- «добровільне обмеження» імпорту та експорту, які регулюють відповідні угоди на переміщення конкретних видів товарів/послуг, а також встановлюють певні розміри квот [15, с.15].

Так, правове забезпечення передбачає підписання двосторонніх міждержавних договорів, гармонізацію нормативних і законодавчих актів, розробку міждержавних програм співробітництва. Світова практика свідчить, що укладання двосторонніх угод і міждержавних договорів створює фундамент для подальшої співпраці. Двосторонні угоди визначають пріоритети країни і національного ринку в імпорті та експорті конкретних видів товарів і послуг [16].

Інституційна система будується на поєднанні інститутів двох типів: національних і двосторонніх міждержавних. Національні інститути відповідають за роботу в цілому, не прив'язуючись до будь-якої країни. Наприклад Міністерство закордонних справ, Міністерство торгівлі, Торгово-промислова палата і т.д. У той час як двосторонні міжнародні інститути відповідають за поточний стан економічної співпраці двох конкретних країн.

Функціонування інституційної структури передбачає координацію двосторонньої МЕС та здійснюється за допомогою напрацьованих світовою практикою форм і методів тарифного, нетарифного, митного, податкового, фінансового регулювання, стимулювання експортного виробництва і експорту товарів, послуг, прав інтелектуальної власності, інвестицій, а також стримування імпорту [17].

В результаті двостороннє МЕС переходить до створення спільної політики в області різних сфер: торгівлі, міграції капіталів, трудових ресурсів, митних тарифів та інше. Сукупність певних умов, інститутів, механізмів і інструментів визначають те зовнішнє середовище, у якому відбувається економічне співробітництво двох держав. При цьому середовище може мати різну ступінь сприяння, що буде безпосередньо позначатися на інтенсивності економічної взаємодії.

Таким чином, МЕС передбачає розвиток стійких господарських зв'язків між країнами і громадянами, вихід відтворювального процесу на макрорівень, це форма взаємозв'язку з іноземними партнерами на основі об'єднання зусиль фінансового та матеріально-технічного характеру. В умовах сьогодення налічується безліч різних форм МЕС, основні з них представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні форми МЕС

Форма	Сутність
Зовнішня торгівля	передбачає вивезення (експорт) і ввезення (імпорт) або тільки вивезення, або тільки ввезення товарів і послуг відповідно до взаємовідносин між країнами. Міжнародна торгівля прискорює рух товарних потоків між країнами, що зумовлює зростання виробництва і створення сприятливого інвестиційного клімату.
Міжнародна виробнича кооперація	передбачає спеціалізацію підприємств на виготовленні часткових продуктів, є компонентами при виробництві кінцевої продукції, які входять до складу більш складних товарів, що передбачає наступний обмін цими виробами.
Міжнародне науково-технічне співробітництво	передбачає узгоджену діяльність суб'єктів зовнішньоекономічних зв'язків різних країн, спрямовану на прискорення науково-технічного прогресу. Основними формами науково-технічного співробітництва є взаємне планування, прогнозування, спільне здійснення наукових розробок.
Міжнародне інвестиційне співробітництво	МЄВ, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, досягнення державами більш високих результатів в економіці за рахунок використання переваг участі в міжнародному поділі праці, оновленні технологічної структури виробництва та ін. Традиційними напрямками інвестиційного співробітництва є енергетика, металургія, нафтовидобуток, транспорт, нафтова промисловість, гірничодобувна промисловість.
Спільні підприємства	як правило, утворюються шляхом створення статутного фонду за участю капіталу не менше, ніж двох країн. У тому випадку, якщо частка іноземного капіталу досягне 100%, підприємство з розряду спільних переходить в розряд повністю іноземних.
Співпраця на умовах поділу продукції між задіяними сторонами.	передбачає повне або часткове фінансування проекту співробітництва з повним або частковим покриттям поточних витрат іноземним партнером.
Переробка давальницької сировини	Передбачається вивезення сировини в іншу країну з метою переробки його в готову продукцію з наступним поверненням готової продукції (напівфабрикату) в країну - власника сировини.
Концесії	передбачає укладення договору на здачу в експлуатацію на певних умовах землі, природних багатств, підприємств та інших господарських об'єктів, що належать державі.
Міжнародний туризм як сфера міжнародної торгівлі.	міжнародний туризм - джерело валютних надходжень для країни і засіб для забезпечення зайнятості.
Лізинг	дострокова оренда машин і устаткування при збереженні права власності за орендодавцем.
Франчайзинг	система контрактних відносин, при яких компанія-франчайзер надає компанії-франчайзі право використовувати торгову марку і весь пакет прав, франшизу, при повному збереженні юридичної та економічної самостійності покупця.
Міжнародні об'єднання та організації	створюються для координації виробничої, науково-виробничої та іншої господарської діяльності на принципах збереження національної власності на майно учасників і здійснюють свою діяльність на основі скоординованих планів і програм їх учасників.

Джерело: розроблено автором на основі [15, с. 17-19]

Підсумовуючи вище викладене, новий світопорядок формується в результаті конкуренції великих держав, що представляють собою сукупність різних компонентів жорсткої (військової) і м'якою (невійськової) сили. Ключовою фігурою у даних трансформаціях залишається США, як лідер світової економіки.

1.2 Зовнішньоекономічні цілі США і механізми їх реалізації

Історія міжнародних відносин свідчить, що протягом усіх століть відбувалася зміна держав, домінуючих в світовому та регіональному масштабах. Ієрархія міжнародного поділу влади і впливу є найважливішими компонентами політичної системи. Починаючи з другої половини ХХ ст. США є незмінним лідером на світовій арені. Економічні досягнення Америки є результатом дії взаємодоповнюючих факторів, поєднання яких посилює синергетичний ефект.

Економіка США завдяки своєму потенціалу, ємності ринку і примноженні міжнародних зв'язків є двигуном глобалізаційних процесів, які сприяють структурним змінам в національних економіках інших країн. В контексті глобалізації ключовим показником є динаміка транскордонних потоків капіталу і розвиток взаємозв'язків в рамках формування міжнародного виробництва. Американське лідерство в сучасній світовій фінансовій системі побудовано на економічному потенціалі, і зберігається завдяки ролі долара як світової резервної валюти, розвиненим фінансовим інститутам, внутрішньому ринку кредиту, ефективному захисті права власності, а також низькому політичному ризику для інвестицій і кредитних операцій. Висока надійність дає можливість Сполученим Штатам залучати борговий капітал за низькими ставками, в тому числі для фінансування державного боргу. США демонструє високу адаптивність до змін структури світового ринку, на кожному етапі закріплюючись на найбільш прогресивних сегментах.

Враховуючи зазначене, доцільно розглянути динаміку ключових макроекономічних показників США, які відтворені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Динаміка ключових макроекономічних показників США у 1981-2019 рр.

Показник	1981	1991	2001	2010	2015	2019
Чисельність населення, млн. осіб	229,5	253	285	316,1	325,7	
ВВП, трлн дол. США	3,2	6,2	10,6	14,5	19,6	21,4
Темпи зростання ВВП, % до попереднього року	2,6	-0,1	1	2,4	2,1	2,2
ВВП на душу населення, тис. дол. США	13,9	24,4	37,3	46,8	55,9	65,2
Експорт товарів і послуг, трлн дол. США	0,3	0,6	1,1	1,8	2	1,9
Імпорт товарів і послуг, трлн дол. США	0,3	0,6	1,4	2,4	2	2,2
Сукупна додана вартість, створена у промисловості, % ВВП	22,2	20,3	20,5	21,2
Сукупна додана вартість, створена у секторі послуг, % ВВП	76,6	78,5	78,1	79,2
Сукупна додана вартість, створена в аграрному секторі, % ВВП	1,2	1,2	1,4	1,5
Чисті вхідні потоки прямих інвестицій, млрд. дол. США	25,2	23,2	167	259,3	131,8	146,2
Чисті вхідні потоки портфельних інвестицій, млрд. дол. США	4,8	10,4	121,5	179	155,1	163,4
Валове нагромадження капіталу, % ВВП	24	20	22	18	19	20
Валове заощадження, % ВВП	23	19	20	15	18	17
Безробіття, %	7,1	5,2	4,8	9,6	5,1	3,7
Сукупні офіційні резерви (включаючи золото), млрд. дол. США	123,9	159,3	130,1	488,9	434,4	138,9
Інфляція, %	10,3	4,2	2,8	1,7	1,8	1,2
Державний борг, % ВВП	90,1	98,2	104,2	108,7

Джерело: складено автором на основі [19]

На основі наведених даних у таблиці 1.3, відзначаємо основні тенденції:

- ВВП США протягом 1981-2019 рр. зріс у більше, ніж шість разів, з 3,2 трлн дол США у 1981 році до 21,4 трлн дол США у 2020 році;
- ВВП на душу населення збільшився у 4,6 разів з 13,9 тис дол США у 1981 році до 65,2 тис дол США у 2020 році;
- найбільший обсяг експорту товарів і послуг зафіксовано у 2015 році – 2 трл дол США, а найменший у 1981 році – 0,3 трл дол США;
- динаміка обсягу імпорту товарів і послуг є неоднозначною, у період 1981-2010 рр. вона була висхідною, а у період 2010-2019 рр – нисхідною;
- обсяги чистих вхідних прямих і портфельних інвестицій щорічно зростають, так у 2015 році сума прямих інвестицій становила 131,8 млрд дол США, а портфельних – 155,1 млрд дол США, то за результатами 2019 року показник зріс до 146,2 млрд дол США і 163,4 млрд дол США відповідно;
- рівень безробіття протягом досліджуваного періоду є різноманітним, так протягом 1981-2001 років він знижувався з 7,1% до 4,8%, але у 2010 році показник сягнув максимального значення – 9,6%, що пов'язано зі світовою кризою, починаючи з 2010 року спостерігається тренд до скорочення, і станом на 2019 рік зафіксовано 3,7%;
- негативною є тенденцію до зменшення обсягів сукупних офіційних резервів США, так якщо у 2010 році їх значення становило 488,9 млрд дол США, то у 2015 році їх рівень зменшився на 54,5 млрд дол США до 434,4 млрд дол США.

В середині 80-х років перед Сполученими Штатами постала нагальна проблема зовнішньоторговельної політики США – дефіцит. Рішення проблеми торгового дефіциту і досі залишається провідним напрямком зовнішньоторговельної політики, що спричинило зріст обсягу експорту товарів США (див. табл. 1.4) Незважаючи на розвиток ресурсозберігаючих технологій велика імпортна залежність США формується за більше, ніж 20 видами сировини. Приблизно половина дефіциту торгового балансу США пов'язана з оплатою імпорту нафти. У США залежність від поставок енергоресурсів з-за кордону, особливо з політично ненадійних держав, розглядається як загроза національній

безпеки. Досить складно оцінити «критичну масу» торгового дефіциту для такої розвиненою і могутньою економіки, як американська. Зростаюче пасивне сальдо на сучасному етапі свідчить про підрив конкурентних позицій країни на окремих товарних ринках [22].

Таблиця 1.4 – Динаміка обсягу експорту товарів США за видами у 2018-2019 рр., млн дол США

Вид	2018	2019	2018/2019	2018/2019, %
Продукція АПК	154,789	150,521	-4,267	-2,8
Деревина і вироби з неї	40,86	36,837	-4,023	-9,8
Продукція хімічної промисловості і галузей пов'язаних з нею	243,294	243,708	414	0,2
Продукція енергетичної і пов'язаних з нею галузей	198,846	206,327	7,481	3,8
Текстиль та одяг	22,769	22,09	-678	-3
Взуття	1,562	1,635	73	4,7
Мінеральні продукти, метали і вироби з них	146,476	137,738	-8,738	-6
Продукція машинобудування	143,449	137,446	-6,003	-4,2
Транспортне обладнання	338,698	338,552	-145	0
Електронна продукція	277,069	272,97	-4,099	-1,5
Різні промислові товари	52,028	48,912	-3,116	-6
Інші спеціалізовані вироби	46,153	48,44	2,286	5
Всього	1665,992	1645,174	-20,818	-1,2

Джерело: [21]

З таблиці 1.4, робимо висновок, що транспортне обладнання залишається найбільшим експортним сектором США у 2019 році, на який припадало 20,6 відсотка від загального експорту США. До великих експортних секторів належать: хімікати та супутні товари (14,8 відсотка від загального обсягу експорту) та енергетичні продукти (12,5 відсотків від загального обсягу експорту). Електронні вироби становили велику частку в загальному експорті, однак 41,5% цього експорту, скоріше, був реекспортом.

Основними експортними товарами (із загального обсягу експорту) були цивільні літаки, двигуни та деталі; сира нафта; нафтові олії, крім сирих; легкі олії; та електронні інтегральні схеми. Загальний експорт США зменшився на 1,2% до 20,8 млрд доларів у 2019 році, що спричинено зниженням обсягу 7 секторів, за рахунок корисних копалин і металів (на 8,7 млрд дол) та машин (на 6,0 млрд дол).

Динаміка обсягу імпорту товарів США наведена у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Динаміка обсягу імпорту товарів США за видами у 2018-2019 рр., млн дол США

Вид	2018	2019	2018/2019	2018/2019, %
Продукція АПК	156,518	159,833	3,315	2,1
Деревина і вироби з неї	48,659	44,467	-4,192	-8,6
Продукція хімічної промисловості і галузей пов'язаних з нею	310,357	320,09	9,733	3,1
Продукція енергетичної і пов'язаних з нею галузей	235,263	204,045	-31,219	-13,3
Текстиль та одяг	127,512	127,688	177	0,1
Взуття	26,547	27,098	551	2,1
Мінеральні продукти, метали і вироби з них	215,147	198,572	-16,575	-7,7
Продукція машинобудування	214,393	212,839	-1,554	-0,7
Транспортне обладнання	459,544	472,02	12,475	2,7
Електронна продукція	505,835	485,271	-20,564	-4,1
Різні промислові товари	138,84	133,141	-5,699	-4,1
Інші спеціалізовані вироби	100,725	112,405	11,68	11,6
Всього	2539,339	2497,468	-41,872	-1,6

Джерело: [21]

З даних у таблиці 1.5. видно, що електронна продукція та транспортне обладнання продовжували залишатися першими двома галузями імпорту в 2019 році, що становить відповідно 19,4% та 18,9% загального імпорту США у 2019 р. До великих категорій загального імпорту: включають нафту (126,8 млрд дол.), пасажирські автомобілі (102,8 млрд дол), медикаменти (60,9 млрд дол), мобільні телефони (53,8 млрд дол) та портативні комп'ютери (40,4 млрд дол). Загальний

обсяг імпорту з США зменшився на 1,6% у 2019 році, за рахунок скорочення імпорту енергетичної продукції (на 31,2 млрд дол США).

США мають 14 угод про вільну торгівлю, що діють з 20 країнами: Австралією, Бахрейн, Чилі, Колумбія, Ізраїль, Йорданія, Корея, Республіка Марокко, Оман, Панама, Перу, Сінгапур, DR-CAFTA (Коста-Ріка, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гватемала, Гондурас та Нікарагуа) та НАФТА (Канада та Мексика). Сюди входять 12 двосторонніх угод та 2 багатосторонні угоди (НАФТА та CAFTA-DR). Більшість угод охоплюють як товари, так і послуги, крім угоди про вільну торгівлю з Ізраїлем (лише товари). Обсяг зовнішньої торгівлі з основними торговими партнерами зазначено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Обсяг зовнішньої торгівлі США з основними торговими партнерами у 2019 році, млн дол США

Основні торгові партнери	Експорт США	Імпорт США	Торговий баланс	Двостороння торгівля (експорт + імпорт)
ЄС	337,02	514,692	-177,672	851,712
Мексика	256,374	358,108	-101,734	614,482
Канада	292,382	319,728	-27,346	612,11
Китай	106,627	452,24	-345,613	558,866
Японія	74,653	143,636	-68,983	218,289
Південна Корея	56,897	77,426	-20,528	134,323
Індія	34,41	57,499	-23,09	91,909
Тайвань	31,219	54,256	-23,037	85,475
В'єтнам	10,883	66,68	-55,797	77,563
Інші	444,71	453,204	-8,494	897,914
Всього	1645,174	2497,468	-852,293	4142,642

Джерело: [21]

За результатами 2019 року найбільшим торговим партнером США були ЄС, експорт – 337,02 млн дол США, імпорт – 514,692, що являє собою неагативне значення торгового балансу у розмірі 177,67 млн дол США. За всіма торговими партнерами наявний дефіцит торгового балансу, найбільший дефіцит торгівлі США був з Китаєм, за ним слідували ЄС та Мексика.

США є активним адвокатом як максимізації заходів по лібералізації світових ринків, так і охоплення цієї лібералізацією якомога більшого числа його сегментів. Американська держава намагається домогтися від партнерів створення сприятливих умов інвестування американських капіталів, запровадження механізмів захисту інтелектуальної власності, лібералізації ринків товарів і послуг, гармонізації стандартів. Діяльність США є прагматичною, оскільки вони входять в лідери за кількістю антидемпінгових і компенсаційних мит. Незважаючи на те, що офіційні американські особи підкреслюють, що захисні заходи охоплюють незначну частку імпорту, іноземним постачальникам, які потрапили під протекціоністський прес, від цього не легше. Специфіка антидемпінгового розслідування в США фактично означає припинення ввезення конкретної продукції. Динаміка антидемпінгових розслідувань і компенсаційних заходів США віддзеркалено у таблиці 1.7

Таблиця 1.7 – Антидемпінгові розслідування і компенсаційні заходи США відносно своїх зовнішньоторговельних партнерів у

Країна / регіон - торговельний партнер	2015	2016	2017	2018
Аргентина	1	1	1	2
Австралія	2	2	2	2
Білорусь	1	1	1	2
Бразилія	7	11	11	12
Канада	2	2	3	3
Чілі	1	1	1	1
Китай	97	102	110	116
Китайський Тайбей	21	22	22	23
ЄС	20	22	30	32
Індія	15	19	21	21
Індонезія	8	9	9	10
Іран	1	1	1	1
Японія	15	17	19	19
Казахстан	1	1	1	1
Республіка Корея	15	18	23	24
Малайзія	4	4	4	4

Продовження таблиці 1.7

Мексика	11	12	13	13
Республіка Молдова	2	2	2	2
Оман	1	3	3	2
Пакистан	0	1	1	1
Філіппіни	1	1	1	1
Російська Федерація	6	4	4	5
Південна Африка	3	3	3	5
Швейцарія	0	0	0	1
Тайланд	7	7	7	7
Турція	5	7	8	9
Тринідад і Тобаго	1	1	1	1
Україна	7	6	6	5
ОАЕ	2	3	3	4
Венесуела	1	1	1	1
В'єтнам	9	9	9	10
Усього	267	293	321	340

Джерело: [31]

Ряд науковців зазначають, що у США відсутній брак кваліфікованих кадрів, наскільки це заслуги держави, а не компаній відтворено на рисунку 1.3.

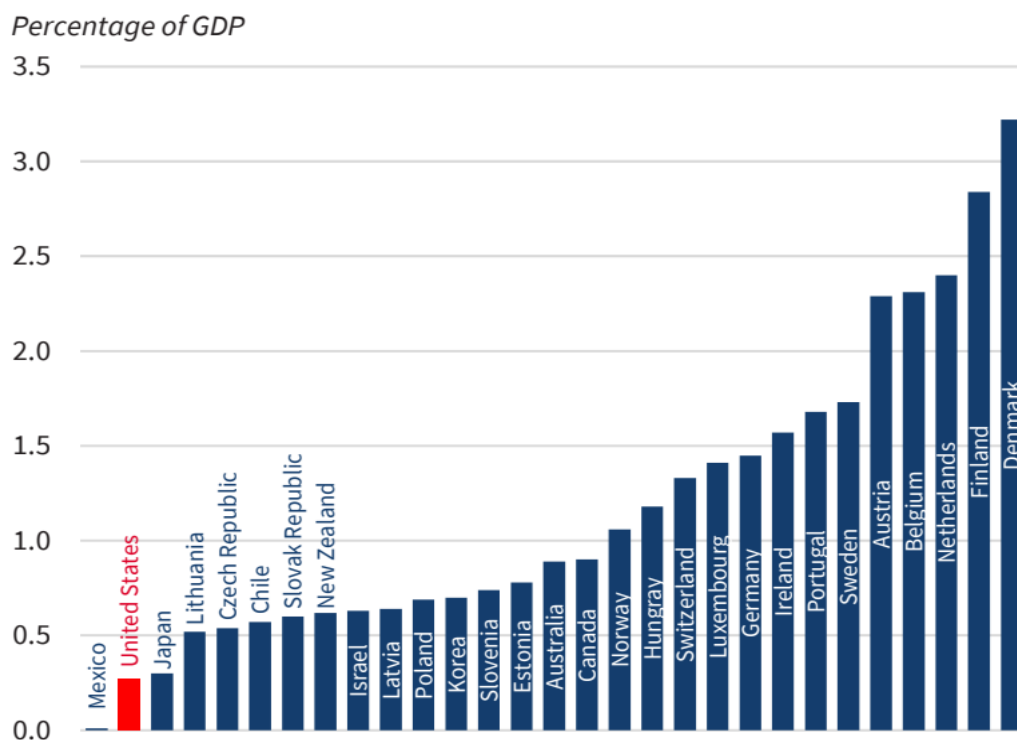

Рисунок 1.3 – Витрати бюджету США на державні програми активізації ринку праці у 2016 р.

Джерело: [23]

Рисунок 1.3 ілюструє порівняно невеликі витрати США на розвиток ринку праці, порівняно з іншими країнами. Цей захід включає політику ринку праці (наприклад, державні витрати на перекваліфікацію, а також на консультування роботи та пошук роботи допомога, як визначено ОЕСР, а не лише навчання навичкам. Тим не менше, це свідчить про те, що Сполучені Штати витрачають на ці програми відносно мало коштів порівняно з програмами більшості розвинених країн, особливо якщо виміряти їх частку ВВП.

Однак, у 2017 році адміністрація Трампа наголосила на необхідності подвоїти участь приватного сектору у підвищенні рівня кваліфікації американської робочої сили. Президент взяв на себе зобов'язання американського бізнесу для створення кар'єри та можливості навчання 6,5 мільйонів робітників. Крім того, адміністрація має намір розробити національну стратегію робочої сили, яка підвищує ефективність і результативність федеральних програм робочої сили та краще співпрацює з приватним сектором, щоб забезпечити працівників навичками, які є затребуваними роботодавцями. Підсумовуючи викладене вище, зазначаємо ще одну ціль зовнішньоекономічної політики США – фінансування наукового потенціалу країни.

У такому контексті, одна з провідних зовнішньоекономічних цілей знайшла своє вираження в оновленій Стратегії національної безпеки США, яка була репрезентована Б. Обамою в 2016 році. Зазначена стратегія має орієнтацію на реалізацію США наступних довготермінових завдань:

- забезпечення енергетичної безпеки та кібербезпеки Америки;
- оновлення системи охорони здоров'я та вирішення проблем, пов'язаних із кліматичними змінами;
- розширення демократичних політичних інститутів у так званих «неспроможних державах»;
- забезпечення балансу сил у Азійсько-Тихоокеанському регіоні;
- політико-економічна стабілізація країн Близького Сходу і Північної Африки;

- розбудова глобальних альянсів з НАТО та ЄС з урахуванням «української кризи» та погіршення відносин з Російською Федерацією;
- модернізація міжнародних норм та інститутів з метою збільшення їх управлінської спроможності;
- забезпечення підтримки багатосторонньої міжнародної взаємодії відносно нерозповсюдження ядерної зброї [20].

Ефективним інструментом підтримки світового лідерства – розвинений військовий комплекс, нарощення потужностей, впровадження інновацій у військовій сфері, а також всебічна військова підтримка союзників. Рейтинг країн з найбільшими військовими витратами відображено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Рейтинг країн з найбільшими показниками військових витрат у 2018-2019 рр.

Рейтинг		Країна	Витрати, 2019, млрд долл.	2018 / 2019, %	2010 / 2019, %	Витрати, як частка ВВП, %		Світова частка, 2019, %
2019	2018					2019	2010	
1	1	США	732	5,3	-15	3,4	4,9	38
2	2	Китай	261	5,1	85	[1,9]	[1,9]	[14]
3	4	Індія	71,1	6,8	37	2,4	2,7	3,7
4	5	Росія	65,1	4,5	30	3,9	3,6	3,4
5	3	Саудівська Аравія	61,9	-16	14	[8,0]	8,6	[3,2]
Підсумки			1191	62

Джерело: [24]

З таблиці 1.8, визначаємо топ-п'ять країн з найбільшими військовими витратами: США, Китай, Індія, Росія та Саудівська Аравія, сукупно частка яких становила 62% від світових військових витрат.

За результатами 2019 року США мають найбільші військові витрати – 732 млрд дол, що становить 3,4% витрат від ВВП та 38% від світової частки. Більше того, участь американськими миротворчим операціям притаманний найвищий рівень ефективності та технологічності ведення бойових дій. Зростання військових витрат США між 2017 та 2019 рік можна пояснити збільшенням витрат на персонал від набору 16 000 додаткових військових та поточна модернізація їх запаси звичайної та ядерної зброї. Однак, незважаючи на недавнє збільшується, військові витрати США в Росії 2019 рік залишився на 15 відсотків

нижчим, ніж пік у 2010 р., коли військове навантаження США становило 4,9 відсотка ВВП. Структура світових військових витрат за країнами зображена на рисунку 1.4.

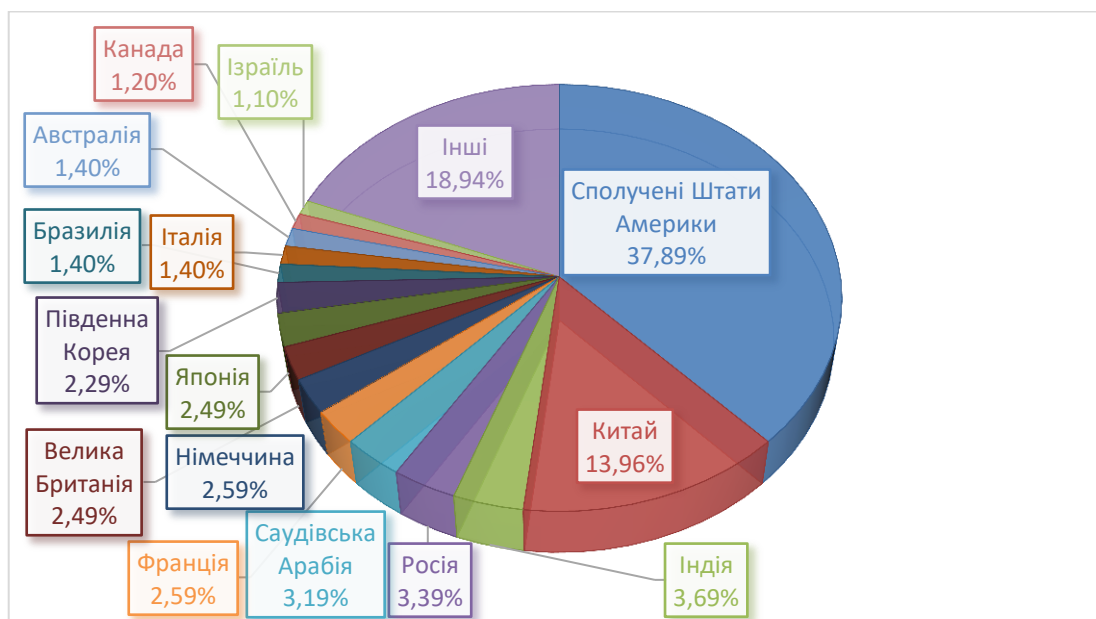

Рисунок 1.4 – Структура світових військових витрат за країнами у 2019 р.

Джерело: складено автором на основі [24]

Друге місце займає Китай – 261 млрд дол із часткою 1,9% від ВВП країни. Третє місце відведено Індії з часткою 2,4% від ВВП і загальними витратами 71,1 млрд дол. Російська Федерація у 2018 році займала 5 місце, а у 2019 році – 4 місце із обсягом витрат 65,1 млрд дол та часткою 3,9% від ВВП і 3,4% від світової частки. Замикає п'ятірку лідерів Саудівська Аравія – 61,9 млрд дол, що становить 8% від ВВП.

Підбиваючи підсумку, формулюємо наступні сучасні зовнішньоекономічні цілі США:

- утримання світової позиції лідера та забезпечення стабільності як внутрішньої так і зовнішньої шляхом використання таких інструментів: науковий потенціал, використання інноваційних технологій, інтелектуальні активи, військовий комплекс, численні торговельно-економічні зв'язки, важіль економічного впливу, внутрішні системи безпеки;

- створення та розвиток міжнародних альянсів, стратегічних партнерств та регуляторних установ, які сприяють укоріненню США у системі МЄВ і недопущенні перехоплення світового лідерства іншими країнами;
- запобігання розвитку військових конфліктів шляхом надання допомоги партнерам, союзникам і дружнім країнам у відбитті агресії та підтримка рівноваги у зонах, які відбивають стратегічний інтерес для США;
- недопущення поширення зброї масового ураження, ракетних засобів та здійснення контролю над рівнем озброєння інших країн;
- забезпечення балансу між потребою та виробництвом американського військово-промислового комплексу задля підтримки світової військової переваги.

1.3 Стратегічне партнерство у відносинах між Україною і США

Стратегічне партнерство двох країн передбачає якісне поліпшення політичних та економічних процесів, забезпечує стійкість міждержавного розвитку. Протягом останнього століття США здійснювала глибокі перетворення, сформувались механізми і інститути, які дозволили їм зайняти провідні позиції в світовій економіці. Таким чином, пріоритетом для посольства України в США в економічному векторі є розвиток двосторонньої співпраці в торгово-економічній сфері, пошук нових шляхів для прискорення динаміки торгівля, а також підтримка вітчизняних експортерів у виході на американських ринок та примноження закордонних інвестицій в українську економіку.

Підґрунтям українсько-американських відносин було закладено в 1992 році шляхом підписання Угоди про торговельні відносини між Україною і США. Ця угода стала першим нормативно-правовим актом, яка спростила процедуру встановлення торговельних звязків та комерційних контактів між країнами, а також визначила порядок вирішення спорів та зазначила основні базиси співробітництва [26].

Подальший розвиток двосторонніх договірних відносин наведено у таблиці 1.9.

Таблиця 1.9 – Договірно-правова база українсько-американських відносин

Дата укладення	Офіційні документи
06.05.1992	Угода про торговельні відносини між Україною та США
07.05.1992	Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво
04.03.1994	Спільна Заява про створення Українсько-американської Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям
01.03.1994	Сфера компетенції Українсько-американської спільної Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям
04.03.1994	Спільна заява про співробітництво в галузі економіки і торгівлі між Сполученими Штатами Америки й Україною
22.11.1994	Спільна заява щодо розвитку торгівлі та інвестицій
05.09.2000	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
01.04.2008	Дорожня карта пріоритетів українсько-американського співробітництва
28.03.2008	Угода про торговельне та інвестиційне співробітництво між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
09.12.2008	Хартія Україна – США про стратегічне партнерство
30.11.2009	Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Державним департаментом Сполучених Штатів Америки про допомогу в ліквідації та демілітаризації ракетних комплексів 9K72 (SCUD) та обладнання, матеріалів і компонентів ракетного палива, які входять до їх складу
30.12.2009	Угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки стосовно охорони здоров'я військовослужбовців та членів їхніх сімей
23.01.2013	Угода (СС-UP-1202IA02) між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки про виконання додаткових положень до Договору про взаємо забезпечення матеріально-технічними засобами та обмін послугами між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
14.04.2014	Угода про гарантії запозичення між Україною та Сполученими Штатами Америки
17.09.2014	Угода про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння стійкому економічному розвитку на широкій суспільній основі як засобу забезпечення сталої демократії в Україні (Угода АМР США № 121-0002-АА)
13.03.2015	Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про допомогу у галузі правоохоронної діяльності та кримінальної

	юстиції
--	---------

Джерело: складено автором на основі [25]

У підсумку закріплення договірних відносин, двостороння договірно-правова база українсько-американських угод налічує понад 150 міжнародних документів і постійно доповнюється новими. Крім цього, обидві країни є сторонами понад 100 багатосторонніх міжнародних документів. Чинні двосторонні міжнародні договори охоплюють широкий спектр галузей українсько-американського співробітництва, зокрема: торговельно-економічну, науково-технічну, гуманітарну, правоохоронну та ін [25].

До ключових нормативно-правових актів відносимо наступні документи:

- Хартія Україна-США про стратегічне партнерство [27];
- Дорожня карта пріоритетів українсько-американського співробітництва [28];
- Угода про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво [29];
- Угода щодо реалізації програм та проектів міжнародної допомоги у військовій сфері [30].

Існуючі двосторонні договори створюють достатньо широке політико-правове поле для розвитку українсько-американських відносин на ключових напрямках двостороннього співробітництва.

Відносини України та США мали пріоритетний характер протягом останніх 10 років. Підтвердженням слугують підписані основні стратегічні документи, заяви, а також виступи вітчизняних високопосадовців, які підкреслювали провідну роль Америки для підтримки суверенітету, територіальної цілісності та безпеки України в умовах повномасштабної війни РФ (відзначимо Кримську декларацію про подальше невизнання анексії Криму). Невпинною є дискусія з американськими візаві, постійними є міжурядові та міжвідомчі контакти. Так, у 2018 році було відновлено Комісію стратегічного партнерства між Україною та Штатами в оновленому форматі.

Провідними дії були направлені на питання безпеки, а саме надання бойової зброї (схвалений продаж Javelin), продовження санкцій проти РФ.

Військова допомога США надається на мільярди доларів для боротьби з окупантами, так надаються артилерійські системи HIMARS, гелікоптери Мі-17, позашляховики, гаубиці та інші боєприпаси. Також США відправляють Україні танки Abrams, які є найкращими у світі. У зв'язку з ракетними обстрілами енергетичної інфраструктури України, особливого значення набуває співпраця в енергетичній сфері.

Отже, стратегічне партнерство України і США є ключовим пріоритетом зовнішньої політики України. Завдяки ролі Америки у сучасному світовому господарському розвитку на світовій арені, українсько-американське співробітництво сприятиме пришвидшенню генеральному зовнішньополітичному й економічному курсу України. Це впливає з факту, що масштаби, рівень та інтенсивність співпраці відбиває наявність чи відсутність політичної волі вітчизни для реалізації державного курсу європейської інтеграції, проведенню політичних та економічних реформ, впровадженню в життя суспільства демократичних норм та принципів, викорінення корупційної складової [2, с. 74].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА МЕХАНІЗМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

2.1 Аналітична оцінка економічного співробітництва України і США

Провідним напрямом зовнішньоекономічної політики України є активний розвиток міжнародного економічного співробітництва з цариною світової економіки – США. Сучасні українсько-американські відносини характеризується новим механізмом співпраці, які передбачає використання розгорнутої організаційно-інституційної бази двосторонніх відносин.

Для американського бізнесу, який зацікавлений у кооперації з українськими компаніями найбільш привабливими формами співпраці є: прямі продажі, дистриб'юторські або франчайзингові угоди, ліцензоване або спільне виробництво. Найбільш вигідна форма залучення іноземних інвестицій в економіку України передбачає створення спільних підприємств, на які буде припадати близько 60% підприємств з американським капіталом, що будуть працюють на вітчизняному ринку. Такий тренд дозволить залучати значний іноземний капітал шляхом надання пільгових умов, модернізації виробництва, отримання і використання нових технологій [40].

Обидві країни активно співпрацюють з метою зменшення бар'єрів у торгівлі та забезпечення вільного взаємного доступу до ринку. Урядом США Україні надано торговельні пільги в рамках Генералізованої системи преференцій США, скасовано поправку Джексона-Веніка стосовно України, визнано ринковий статус української економіки та проголошено намір сприяти вступу нашої країни до низки міжнародних організацій, зокрема щодо набуття Україною членства в СОТ [39].

Генералізована система преференцій США (ГСП) призначена для сприяння економічному зростанню в країнах, що розвиваються шляхом надання пільгового безмитного режиму ввезення на територію США до 5000 видів товарів із визначених американським урядом країн – бенефіціарів ГСП (122 країни і території, в тому числі Україна). Продукція, що підпадає на безмитний режим ввезення в рамках ГСП, включає широкий асортимент промислових товарів, різні види хімічних речовин і мінералів, окремі будівельні матеріали, феросплави, частини до двигунів, деякі види сільськогосподарської і рибної продукції [41].

Приєднання України до Угоди про державні закупівлі СОТ (далі – Угода) надає можливість доступу вітчизняним експортерам, зокрема до ринку державних закупівель США, який за окремими оцінками, складає 300 млрд дол США на рік (180 млрд дол США на федеральному рівні та 120 млрд дол США на рівні штатів)

Такий доступ до державних закупівель в США в рамках дії вище згаданої угоди можливий на двох рівнях:

- федеральному – товари і послуги для потреб федеральних органів влади, за винятком окремих товарів Міністерства оборони США. Обсяг закупівель для потреб Міноборони складає 65-80% від загального обсягу щорічних федеральних закупівель США, які покриває дія Угоди. На федеральному порталі розміщується загальна інформація про закупівлі вартістю понад 25 тис дол США, їх детальна характеристика.

- регіональному – ті ж товари і послуги, що й на федеральному рівні для потреб регіональних органів влади в 37 штатах та деяких установ федерального значення. Кожен із штатів розміщує інформацію щодо їх потреб на офіційних веб-ресурсах [25].

Крім цього, участь у державних закупівлях в США вітчизняних виробників можлива через механізм субпідрядника.

В Україні з листопада 2016 року діє офіс Agreement on Government Procurement (GPA) [42]., метою якого є налагодження українсько-американського співробітництва, зокрема надання консультацій вітчизняним експортерам з питань участі в публічних закупівлях країн GPA [25].

З огляду на вищевикладене, проаналізуємо динаміку основних показників зовнішньої торгівлі України і США, відображені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних показників зовнішньої торгівлі України і США у 1992-2019 рр., млн дол США

Рік	Експорт	Темп приросту, %	Імпорт	Темп приросту, %	Зовнішньо-торговельний обіг	Сальдо зовнішньої торгівлі
1992	89,2	-	306,6	-	395,8	-217,4
1993	165,5	85,54	310,2	1,17	475,7	-144,7
1994	323,4	95,41	180,4	-41,84	503,8	143
1995	405,7	25,45	223,4	23,84	629,1	182,3
1996	507	24,97	395,1	76,86	902,1	111,9
1997	410	-19,13	403	2,00	813	7
1998	531,3	29,59	367,6	-8,78	898,9	163,7
1999	528,7	-0,49	204,5	-44,37	733,2	324,2
2000	872,1	64,95	190,9	-6,65	1063	681,2
2001	673,8	-22,74	200,1	4,82	873,9	473,7
2002	362,4	-46,22	254,8	27,34	617,2	107,6
2003	262,4	-27,59	230,6	-9,50	493	31,8
2004	799,6	204,73	399,4	73,20	1199	400,2
2005	1098	37,32	533	33,45	1631	565
2006	1640	49,36	756,2	41,88	2396,2	883,8
2007	1220,1	-25,60	1342,1	77,48	2562,2	-122
2008	2339,9	91,78	1868	39,18	4207,9	471,9
2009	494,8	-78,85	886,9	-52,52	1381,7	-392,1
2010	1077,1	117,68	1348,8	52,08	2425,9	-271,7
2011	1457,1	35,28	2138,8	58,57	3595,9	-681,7
2012	1349,7	-7,37	1936,3	-9,47	3286	-586,6
2013	1036,3	-23,22	1924,8	-0,59	2961,1	-888,5
2014	934	-9,87	1239,8	-35,59	2173,8	-305,8
2015	850,8	-8,91	862,1	-30,46	1712,9	-11,3
2016	577,5	-32,12	1078	25,04	1655,5	-500,5
2017	789	36,62	2067,5	91,79	2856,5	-1278,5
2018	1095,4	38,83	2926,22	41,53	4021,62	-1830,82
2019	978,9	-10,64	3245,2	10,90	4224,1	-2266,3

Джерело: складено автором на основі [34]

Проаналізувавши таблицю 2.1, робимо наступні висновки:

- протягом 1992-2019 рр. динаміка двосторонньої торгівлі України і США є незбалансованою;
- у період 1993-1996 рр. взаємна торгівля активно розвивається, темп приросту експорту щорічно зростає на 85,5%; 95,4%; 25,45%.
- у 1997 році обсяг експорту досягає свого мінімуму – 410 млн дол США, що спричинено невизнанням України з боку США державою з ринковою економікою та збереженням проти країни поправки Джексона-Веніка;
- упродовж 1998-2006 рр. динаміка експортної торгівлі є позитивною. За результатами 2006 року значення експорту становить 1640 млн дол, що на 542 млн дол більше, ніж у 2005 році. Таке пожвавлення спричинено скасуванням поправки Джексона-Веніка та отриманням вітчизняною економікою ринкового статусу;
- у 2008 році зафіксовано максимальне значення експорту у розмірі – 2339,9 млн дол США;
- світова економічна криза 2008-2009 років спричинила різке падіння експорту. Так, у 2009 році обсяг експортованої продукції становив 494,8 млн дол США, що на 1845,1 млн дол США менше, ніж у 2008 році;
- протягом 2009-2014 рр. динаміка є позитивною, що спричинено поступовим відродженням економічною стабільності в Україні;
- втрата політичної стабільності 2014-2015 року зумовило падіння рівня експорту до 850,8 млн дол США, що на 606,3 млн дол менше за 2011 рік;
- у період 1994-2006 рр зовнішньоторговельний баланс у торгівлі України і США стабільно складався на користь нашої держави, однак починаючи з 2009 року ситуація докорінно змінюється і зростання українсько-американського товарообігу почало забезпечуватись нарощуванням поставок американської продукції на український ринок;
- основною причиною, яка зумовила падіння обсягів експорту української продукції є часткове витіснення вітчизняної металургії через вихід на світовий ринок металу Китаю та Індії.

У таких умовах, розуміємо, що використання стратегічного потенціалу України і США в їх економічній взаємодії є неповним. Підтвердженням слугує наявна різниця в обсягах зовнішньоторговельного обороту. Вважаємо за доцільне розглянути сальдо зовнішньої торгівлі у розрізі товарів і послуг. Графічне відображення динаміки обсягів торгівлі товарами зображено на рисунку 2.1.

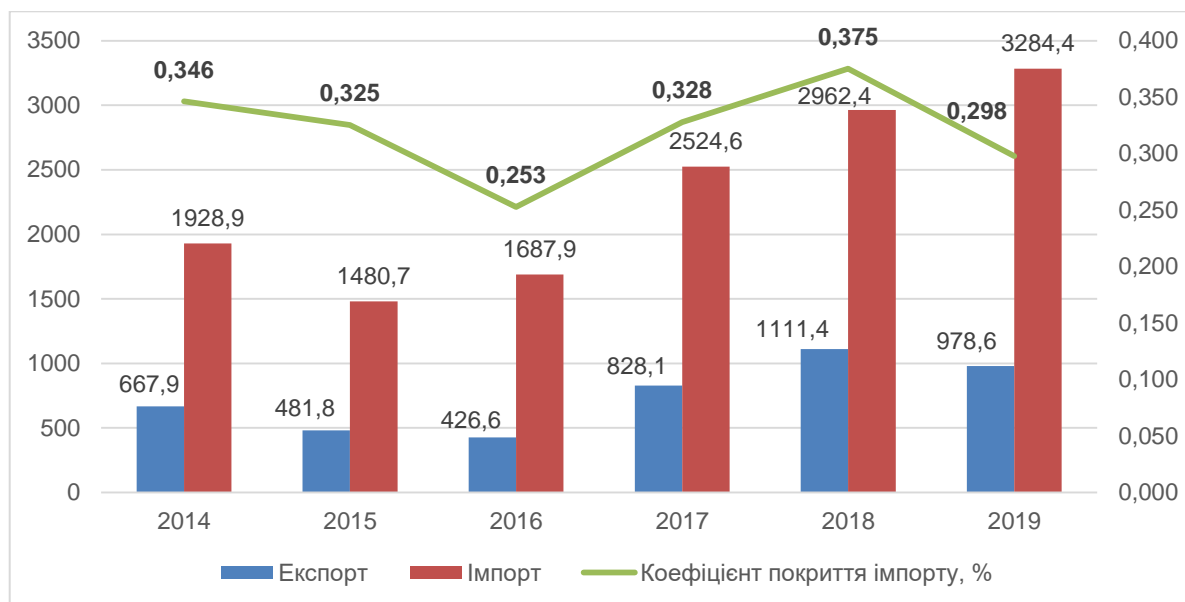

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів торгівлі товарами між Україною та США за 2014-2019 рр., млн дол США

Джерело: складено автором на основі [35]

Відповідно до рисунку 2.1, спостерігаємо різноспрямовану тенденцію обсягів експорту товарів. Якщо у 2014 році до США українські експортери відвантажили товарів на суму 667,9 млн дол, то у 2016 році їх обсяг зменшився на 36% і становив 426,6 млн дол. Однак, у 2017 році зафіксовано зростання експортної виручки майже вдвічі до позначки 828,1 млн дол. Аналіз динаміки обсягів імпорту товарів відображає стійку тенденцію до зростання. Так, вартість імпортованих товарів у 2019 році становила 3284,4 млн дол, що на 322 млн дол або 10,8% більше, ніж за результатами 2018 року.

Коефіцієнт покриття імпорту характеризує масштаб дефіциту торговельного балансу. Протягом 2014-2019 рр. коефіцієнти покриття імпорту у розрізі торгівлі товарами були менші одиниці, тобто доходи від експорту не перекривали витрати на імпорт. Найменше значення зафіксовано у 2016 році – 0,253, а найбільше у 2018 році – 0,375.

Особливість інвестування з боку США економіки України на сучасному етапі – це кардинальні зміни у структурі американського акціонерного капіталу [2]. Так, рухоме та нерухоме майно відійшли на другий план, звільнивши місце прямим інвестиціям у формі сучасних знань, новітніх технологій, міжнародних «ноу-хау» та інших нематеріальних активів. Сьогодні, американські компанії активно використовують послуги українських підприємців у сфері програмування, телекомунікацій та наукових досліджень. Обсяги торгівлі послугами між Україною та США наведено на рисунку 2.2.

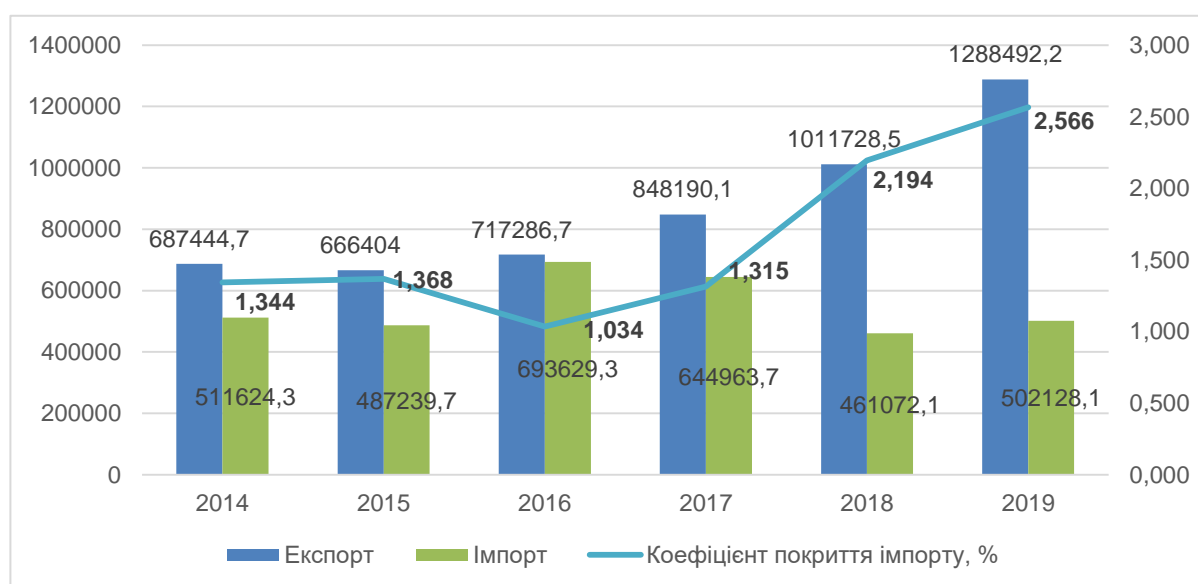

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягів торгівлі послугами між Україною та США за 2014-2019 рр., млн дол США

Джерело: складено автором на основі [35]

З даних на рисунку 2.2 видно, що обсяг експорту послуг протягом досліджуваного періоду постійно зростає. У 2019 році рівень експортних послуг досяг свого пікового значення – 1288492,2 тис дол США, що на 87,4% перевищує рівень 2014 року. Така ситуація пояснюється відносно низькою вартістю послуг українських ІТ-спеціалістів, що спричиняє щорічне зростання частки експорту ІТ-послуг на 10-20%. Протягом 2016-2019 рр. мала місце тенденція зниження обсягів імпорту послуг, так у 2018 році зафіксовано найнижче значення у розмірі 461072,1 тис дол США, що на 28,5% менше, порівняно з 2017 роком.

Коефіцієнт покриття імпорту у розрізі торгівлі послугами має позитивну тенденцію до щорічного зростання. За результатами 2019 року коефіцієнт

покриття імпорту становив 2,566, що на 0,372 менше, ніж у 2018 році. Це свідчить, що доходи від експорту повністю перекривають витрати на імпорт.

За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2019 року:

- загальний товарообіг між Україною та США склав 5,98 млрд дол США;
- обсяг експортних поставок товарів з України до США склав 978,9 млн дол США, що на 11,9% менше порівняно з аналогічним періодом минулого року;
- основу українського експорту в США склали чорні метали та вироби з них, продукти переробки овочів, електричні машини та літальні апарати;
- обсяг імпортних товарів з США склав 3284,2 млн дол США, що на 10,9% більше, ніж за цей період у минулому році;
- основними товарами американського імпорту були: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, засоби наземного транспорту крім залізничного, котли, машини, електричні машини, прилади та апарати оптичні, фотографічні, насіння і плоди олійних рослин, фармацевтична продукція.

Найбільш перспективними напрямками для українських експортерів є поставки в США хімічної продукції, продуктів харчування, товарів народного вжитку та легкої промисловості, продукції машинобудівної галузі, а також надання транспортних, телекомунікаційних та ІТ-послуг [25].

Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок: Україна – не є головним торговельним партнером США. Вітчизняний товарний експорт носить сировинний напрям з низькою доданою вартістю, а імпорт – технологічна готова продукція. Щодо послуг, то в українському експорті переважає сфера ІТ-послуг, а в імпорті – державні послуги. Таким чином, Україні доцільно зробити акцент на експортній орієнтації продукції сучасних технологій, зокрема програмування, дизайн, комп'ютерні та мобільні ігри, який дозволить наростити експортний потенціал українському бізнесу.

2.2 Взаємовигідна кооперація як інструмент залучення України до глобальних трансформаційних процесів

Сучасний рівень розвитку світової економіки вимагає докорінних перетворень політичної, соціальної та економічної сфери країн, об'єднання їх спільних зусиль для ефективного вирішення проблем як однієї країни, так і світового простору. Така взаємовигідна кооперація передбачає використання змістовного підходу до трансформаційних питань та знаходження раціональних рішень, які відповідають інтересам не тільки цієї країни, а і усіх учасників співробітництва.

Поточний стан двосторонньої кооперації між Україною і США направлений на реалізацію низки проєктів. Так, з 2014 року в рамках МЕС Уряд США спрямував понад 200 мільйонів доларів на підтримку пріоритетних секторів розвитку України, а саме: вдосконалення законодавчого середовища відповідно до європейських стандартів, підвищення підзвітності Уряду України, дотримання верховенства права, збільшення рівня енергетичної незалежності, зміцнення економічного потенціалу приватного сектору [43].

У відповідності із зазначеним, виділимо основні переваги взаємовигідної кооперації в українсько-американському союзі:

- вихід на нові ринку збуту, скорочення економічної залежності від ринків країн СНД, забезпечення позитивного тренду соціально-економічного зростання і матеріального добробуту населення;
- можливість використання підтримки США щодо набуття членства у міжнародних організаціях, зокрема ОЕСР. Членство України в ОЕСР сприятиме запровадженню єдиних правил у питаннях МЕС та боротьби з корупцією; підвищить рівень надійності фінансової, банківської та страхової системи; укладенню вигідних угод в у галузі прямого іноземного інвестування;
- через поглиблення економічного співробітництва з США відкриваються перспективи збільшення рівня енергетичної безпеки та

послаблення залежності від Російської Федерації. Відтак, США дістався лідерства за показником виробництва і експорту паливно-енергетичних ресурсів;

- в умовах військового конфлікту на Сході України і скороченням поставок вугілля на тепло- і електростанції важко переоцінити роль постачання американського ядерного палива в Україну. В угоді між НАЕК Енергоатом та американською компанією Westinghouse було визначено збільшення поставок ядерного палива для потреб українських АЕС до 2020 року;

- можливість використання переваг Угоди між США та ЄС про Трансатлантичне партнерство з торгівлі та інвестицій (Transatlantic Trade and Investment Partnership);

- перспектива доступу до американських передових технологій, їх впровадження на українському ринку;

- інтеграція України до міжнародних структури і організацій. Американські ТНК володіють лівовою часткою глобальних результатів НДДКР та посідають провідні позиції у міжнародному обміні технологіями, що здійснюється переважно каналами внутрішньо фірмового обміну. На частку внутрішньо фірмової передачі технологій припадає близько 80% надходжень США від передачі технологій спорідненим компаніям. Лідерські позиції США у міжнародному науково-технологічному обміні визначаються численним потенціалом цієї країни; найбільшими витратами на НДДКР; ефективною інтеграцією фундаментальної і прикладної науки; концентрацією світових фінансових, технологічних, інтелектуальних ресурсів; монополізацією права на володіння, контролю і перерозподілу об'єктів інтелектуальної власності у межах світового господарства, а також ефективною системою державного регулювання норм використання винаходів, створених із залученням державних коштів або в рамках державного замовлення [2, с. 70-72].

У червні 2020 року було продовжено дію торговельно-економічних угод між Україною і США до 2025 року. Зазначені угоди є важливим інструментом надання юридичної, технічної та фінансової допомоги від США, спрямованої на зміцнення демократичного управління, продовження боротьби з корупцією,

проведення реформ у системі правосуддя, децентралізації, захисту прав людини, а також підтримки економічного розвитку нашої країни [25].

Міжнародна технічна допомога (МТД) – це ресурси, які надаються донорами на безоплатній основі для здійснення проєктів з метою проведення реформ і реалізації програм соціально-економічного розвитку України. Донором може виступати держава, уряд іноземної держави, організація, установа, фонд, міжнародна організація, що надає МТД Україні [33].

За результатами першого півріччя 2019 року в Україні було реалізовано 523 проєкти МТД, загальною кошторисною вартістю 529 млрд дол США. Для порівняння, протягом аналогічного періоду 2018 року реалізувалось 477 проєкти на 4,9 млрд дол США. Динаміка кількості нових зареєстрованих проєктів МТД відбито на рисунку 2.3.

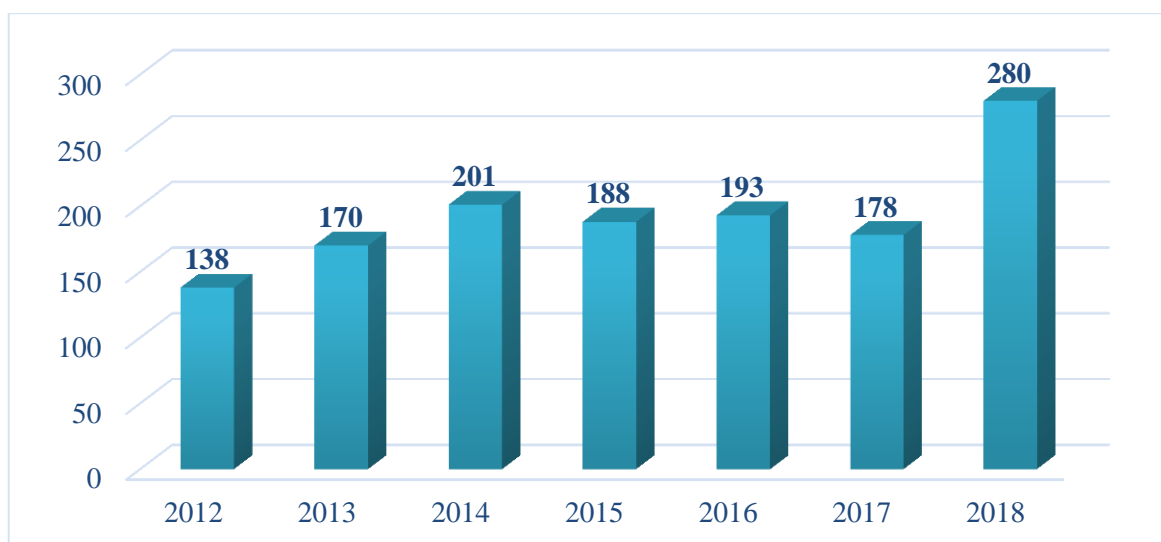

Рисунок 2.3 – Динаміка кількості нових зареєстрованих проєктів МТД у 2012-2018 рр.

Джерело: [38]

На основі рисунку 2.3, констатуємо позитивну динаміку залучення МТД, так у 2018 році кількість нових проєктів досягає максимального значення – 280, порівняно із значенням у 2014 році їх обсяг зріс вдвічі або на 88 проєкти. Станом на перше півріччя 2019 року вже зареєстровано 132 проєкти МТД. Таке збільшення кількості пов'язане не тільки із нарощенням обсягів міжнародної допомоги, яка надається Україні, але і завдячує системній роботі Міністерства

економічного розвитку і торгівлі, як координатора МТД в Україні, стосовно забезпечення реєстрації всіх проєктів та прозорості отриманої допомоги.

Структура донорів МТД України відзеркалено на рисунку 2.4.

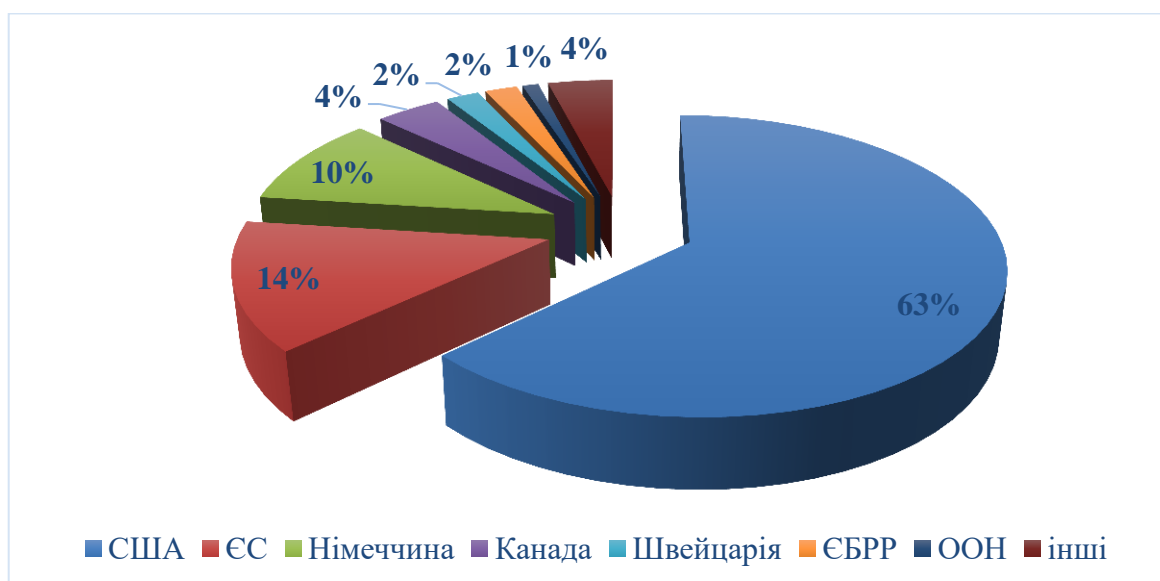

Рисунок 2.4 – Структура донорів МТД України у першому півріччі 2019 року

Джерело: складено автором на основі [38]

Як видно з рисунку 2.4, найбільшими донорами за обсягами фінансування проєктів МТД є:

- США – понад 2,2 млрд дол США (63%);
- ЄС – 470 млн дол США (14%);
- Німеччина – 345 млн дол США (10%);
- Канада – 141 млн дол США (4%).

Розподіл обсягів фінансування проєктів МТД за сферами цільового призначення виглядає наступним чином:

- Ядерна безпека – 2,6 млрд дол США (45%);
- Національна безпека і оборона – 1,4 млрд дол США (24%);
- Урядування та громадянське суспільство – 447 млн дол США (8%);
- Відновлення Донбасу і підтримка внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – 364 млн дол США (6%) [37].

Протягом звітнього періоду було підписано нові 4 договори з Урядом США на суму 88 млн дол США, у цілому поточні проєкти США в Україні відображено у таблиці 2.2. Завершені проєкти США в Україні представлено у додатку А.

Таблиця 2.2 – Поточні проєкти МТД США в Україні

Назва проєкту	Вартість проєкту	Термін виконання	Сектор	Основні бенефіціари / реципієнти
Виявлення та припинення ядерної контрабанди	\$85 000 000	01.08.15 - 31.12.21	Національна безпека та оборона	Державна прикордонна служба України та її підрозділи
Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)	\$50 000 000	08.06.16 - 07.06.21	Регіональний розвиток	Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад; ГО "Український кризовий медіа-центр"
Програма лідерства, сприяння експорту, залучення інвестицій та розвитку	\$35 000 000	21.09.94 - 31.12.23	Промисловість та МСП	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; ГО "Українська Академія Лідерства"; ГО "Трансперенсні Інтернешнл Україна"; ПАТ "Кредобанк" та ін.
Програма реформування сектору юстиції "Нове правосуддя"	\$21 193 693	01.10.16 - 07.02.21	Урядування та громадянське суспільство	Державна судова адміністрація України; Вища кваліфікаційна комісія суддів; Національна школа суддів; Міністерство юстиції; Міністерство освіти і науки та ін.
Економічна підтримка Східної України»	\$62 000 000	27.08.18 - 26.08.23	Відновлення Донбасу та ВПО	Луганська і Донецька обласні військово-цивільні адміністрації; місцеві громади, громадські організації, приватні підприємства.
Демократичне врядування у Східній Україні	\$57 000 000	01.10.18 - 30.09.23	Відновлення Донбасу та ВПО	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та ВПО України; громадська організація «Нова Дружківка», організації громадянського суспільства, аналітичні центри, місцеві громади
Захист прав та зниження ризиків для ВПО та населення, яке постраждало від конфлікту в Україні	\$750 000	12.07.18 - 30.06.19	Відновлення Донбасу та ВПО	Луганська та Донецька обласна військово-цивільна адміністрації, населення, що постраждало від конфлікту в Україні.

Продовження таблиці 2.2

Розвиток громад	\$2 993 000	01.03.06 - 31.12.22	Децентралізація, сприяння регіональному розвитку, підтримка муніципалітетів	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства; українські неурядові та благодійні організації, місцеві органи виконавчої влади, бібліотеки та ін.
Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах (TAPAS)	\$24 500 000	04.08.16 - 03.08.21	Реформа державного управління	Мінінфраструктури; Державна служба України з надзвичайних ситуацій; МОЗ; Мін'юст; Державна служба статистики України; Державна регуляторна служба України; Пенсійний фонд України та інші державні служби
Місцеве спостереження за політичними процесами в Україні	\$3 900 000	01.01.17 - 31.12.20	Розвиток демократії, виробничий процес	Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин; представники недержавних організацій, підприємці та фахівці ін. професій
Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»	\$21 193 693	01.10.16 - 07.02.21	Судочинство	Державна судова адміністрація України; Вища рада правосуддя; Мін'юст; Міністерство освіти і науки України
Відкритий світ	\$9 900 000	12.03.13 - 31.12.23	Реформа освіти і науки	МОН; фахівці та лідери визначених галузей
Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність	\$3 800 000	29.09.17 - 30.09.21	Реформа освіти і науки	Мон; учні, вчителі та загальноосвітні навчальні заклади; Міжнародний благодійний фонд «Академія української преси»
FY 2019 Глобальні послуги Едьюкейшн США	\$280 000	20.11.18 - 31.03.22	Реформа освіти і науки	МОН; магістранти, аспіранти, молоді викладачі, науковці
Викладання англійської мови як іноземної	\$4 900 000	01.08.98 - 31.12.23	Реформа освіти і науки	МОН; магістранти, аспіранти, молоді викладачі, науковці
Виклик туберкульозу	\$3 100 000	30.09.14 - 29.09.19	Медична сфера та її реформа	Міністерство охорони здоров'я, Полтавська і Миколаївська ОДА, Київська ОДА; Полтавський та Миколаївський обласні клінічні протитуберкульозні диспансери, ін.

Продовження таблиці 2.2

Безпечні, фінансово доступні та ефективні лікарські засоби для українців - SAFE Med	\$12 000 000	01.09.17 - 30.08.22	Медична сфера та її реформа	Міністерство охорони здоров'я України; Національна служба здоров'я України.
HealthLink: Посилення зусиль з протидії ВІЛ/СНІДу в Україні	\$22 000 000	28.09.17 - 27.09.22	Медична сфера та її реформа	Міністерство охорони здоров'я України; благодійні організації/фонди, які працюють у сфері ВІЛ/СНІД
Підготовка та залучення до виконання робіт з гуманітарного розмінування піротехнічних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій	\$1 400 000	11.06.18 - 31.05.20	Управління кордоном і митниця	Міністерство внутрішніх справ України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Джерело: складено автором на основі [38]

Виходячи з даних таблиці 2.2, між Україною і США укладені ряд спільних проєктів, які спрямовані на розвиток довгострокових відносин і демонструють високий рівень економічної взаємодії між партнерами.

Відповідно до даних Міністерства економічного розвитку та торгівлі, за останні два роки бізнес отримав всього 4 % коштів від загальної суми міжнародної технічної допомоги. Основними донорами, які надають підтримку приватному сектору, є Корпорація приватних іноземних інвестицій США (ОПІС) та Агентство США з торгівлі та розвитку (USTDA). Ці донори виділяють кошти за бізнес-підходом: гроші надаються тим проєктам, які приносять прибуток американському бізнесу, а саме:

- Корпорація приватних іноземних інвестицій (ОПІС) надає страхування інвестицій та інвестиційні фонди.

- Агентство США з торгівлі та розвитку (USTDA) надає гранти закордонним компаніям, які мають намір залучити американський бізнес у партнери. Агентство, як правило, залучає для подальшої співпраці з грантоотримувачем (місцева приватна компанія або державна організація) профільного американського інвестора з відповідним досвідом роботи та технологіями. Так, у 2012 році для розробки техніко-економічного обґрунтування

(ТЕО) модернізації чотирьох енергоблоків Бурштинської ТЕС «ДТЕК Західенерго» USTDA надало 600 000 \$. У тому ж році «Укргазвидобування» отримав грант на 724 000 \$ для підготовки ТЕО розробки покладів конденсату Котелевського родовища (Полтавська та Харківська обл.) [33].

Отже, взаємовигідна кооперація є дієвим інструментом залучення України до глобальних трансформаційних процесів, які передбачають зростання вітчизняного експорту не тільки у сировинному напрямі, але і у високотехнологічному; збільшення обсягів продажів товарів і послуг з України; сприяння припливу іноземних інвестицій в економіку; поліпшення інвестиційного клімату країни; використання всього виробничого потенціалу та вихід на якісно новий рівень конкурентоспроможності української продукції.

2.3 Механізми науково-технічної підтримки економіки України Сполученими Штатами Америки

Фундаментом для розвитку економіки будь-якої країни слугують наукові дослідження. Однак, жодна високорозвинена держава не може самостійно здійснити повноцінне дослідження в усіх сферах науки. У таких умовах допоміжним інструментом забезпечення відповідності національного рівня науково-технічного розвитку виступає міжнародне науково-технічне співробітництво.

Міжнародне науково-технічне співробітництво – одна з форм міжнародної економічної співпраці, що охоплює торгівлю ліцензіями, спільні наукові розробки, реалізацію великих технічних проектів, будівництво підприємств та інших об'єктів, геологорозвідувальні роботи, підготовку національних кадрів, обмін загальною науково-технічною інформацією [45].

Вітчизняний ринок трудових ресурсів має значний потенціал висококваліфікованих працівників, однак невідповідність рівня оплати праці з

затребуваними вимогами змушує їх працювати на іноземних компанії, в тому числі американські. Баланс попиту і пропозиції в науково-технічній сфері можливий завдяки залученню іноземного досвіду, інноваційній кооперації та створенню спільних проектів з іншими країнами.

Для успішного функціонування механізму міжнародного науково-технічного співробітництва доцільно зосередити увагу на фінансуванні процесу передачі технологій, створенню підприємств, які реалізують нові технології у своїй діяльності, утворенню технологічних і промислових районів (наукові парки, бізнес-інкубатори), закріпленню трудових відносин між промисловими підприємствами та науково-дослідними організаціями (функціонування промислових агентів-посередників, центру трансферу технологій, регіональних мереж, інформаційних центрів) [46].

До списку країн, що беруть безпосередню участь у процесі міжнародного науково-технічного співробітництва включена й Україна. Пріоритетом у цій сфері є розвиток контактів на американському континенті, зокрема з США.

Правовою основою українсько-американської співпраці у науково-технічній сфері є двостороння міжурядова Угода про співробітництво у сфері науки і технологій, яка була підписана 4 грудня 2006 року [44]. Її укладення сприяло поглибленню та інтенсифікації зв'язків між науковими установами двох держав шляхом обміну науково-технічною інформацією; обміну науковців і технічних фахівців; проведення спільних досліджень; а також інших форм наукового та технологічного співробітництва, про які може бути досягнути взаємна домовленість.

Наукові обміни між Україною та США тривають з початку 90-х років та здійснюються переважно на кошти американського уряду. Відповідні програми фінансуються Конгресом, Державним департаментом та Агентством США з міжнародного розвитку та реалізуються через низку американських організацій, зокрема таких, як Рада з міжнародних досліджень та обмінів (IREX), Американські ради з міжнародної освіти, програм «Фулбрайт» та «Відкритий Світ» [25].

Сучасні тренди українсько-американського науково-технічного співробітництва набувають наступних форм:

- прискорення темпів науково-технічного обміну та передачі інновацій;
- зростання обсягів торгівлі на ринку патентів і ліцензій, особливо у вигляді франчайзингу;
- успішне формування єдиного наукового простору на території обох держав;
- перехід від посиленого інвестування в національні наукові дослідження і розробки (орієнтація на пропозицію технологій) до стратегії, яка орієнтована на ринок (орієнтація на попит ринку технологій) [46].

Згідно з даними Державної служби статистики України, за обсягом прямих інвестицій, залучених в економіку України, США посідає тринадцяте місце. За результатами 2018 року в економіку України було залучено 488,9 млн дол американських інвестицій, що складає 1% усіх прямих іноземних інвестицій [56].

Серед основних американських донорів виділяємо: Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); Державний департамент США; Національний фонд підтримки демократії (NED – National Endowment for Democracy); WNISEF (Western NIS Enterprise Fund); Фонд цивільних досліджень та розвитку США (CRDF Global). Так як, найбільший обсяг економічної підтримки з боку США надходить через фінансові організації, доцільно розглянути їх детальніше.

У відповідності до вище зазначеного, ключова роль відведена Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), підґрунтям співпраці з яким є двостороння Угода про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992 [29]. У контексті МЕС USAID сприяє забезпеченню надійного постачання енергії, яка є доступною для споживачів, зміцненню фінансового сектору, здійсненню стратегічних інвестицій, розвитку підприємництва та конкурентного середовища в українській економіці [51].

Результати діяльності Агентства США з міжнародного розвитку в Україні у розрізі науково-технічного співробітництва знайшли своє відображення на рисунку 2.5.

Рисунок 2.5 – Результати діяльності Агентства США з міжнародного розвитку в Україні (науково-технічна співпраця) у 2018 році

Джерело: складено автором на основі [51]

Western NIS Enterprise Fund – перший в Україні та Молдові регіональний фонд прямих інвестицій з капіталом 150 млн дол США, заснований на фінансування уряду США через Агентство США з міжнародного розвитку у 1994 році. Фонд має понад 25 років досвіду успішного інвестування у підприємства малого та середнього бізнесу. Загалом, фонд інвестував більше 186 млн. доларів США у 130 компаній із приблизно 26 000 працівників та зробив можливим залучення 1,85 млрд доларів в компанії України та Молдови.

З 2015 року Фонд реалізовує програму технічної допомоги в Україні та Молдові на загальну суму 35 млн. доларів США, основними елементами якої є сприяння експорту, місцевий економічний розвиток, соціальне інвестування та економічне лідерство [52].

Крім цього, науково-технічна співпраця України і США здійснюється через фонд цивільних досліджень і розвитку (CRDF Global), який було створено у 1995 році з метою сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву заради миру і процвітання шляхом надання грантів і технічних ресурсів для виконання спільних науково-дослідних проєктів, а також проведення навчальних програм.

Програми, що наразі виконуються фондом в Україні спільно з Міністерством освіти і науки України і Державним комітетом України з питань науки, інновацій та інформатизації:

- «Перші кроки до ринку»;
- «Наступні кроки до ринку»;
- «Програма спільних наукових проєктів» (CGP);
- «Розвиток науково-технічного підприємництва» (STEP);
- «Співробітництво в науково-технічних дослідженнях та освіті» (CREST) – фінансується спільно із Американською агенцією з міжнародного розвитку (USAID);
- Програма наукової співпраці для молодих учених.

В межах цих програм CRDF в Україні працює в таких основних напрямках:

- надання грантів науковцям, що працюють у фундаментальній та прикладній науці;
- надання грантів на обладнання і наукові конференції;
- сприяння інтеграції наукових досліджень і вищої освіти
- сприяння зусиллям громадських і приватних організацій на підтримку цивільних наукових досліджень, освітніх і благодійних проєктів, що відповідають цілям CRDF [49].

Всі проекти, що підтримуються CRDF, орієнтовані на невійськові цілі і здійснюються в науково-дослідних установах. З початку своєї діяльності Фонд цивільних досліджень та розвитку підтримав українських вчених за дев'ятьма програмами, надав 745 грантів для виконання науково-дослідних проектів на загальну суму 31,71 млн дол США (у тому числі від CRDF 19,93 млн дол США; від американських компаній-партнерів 7,83 млн дол США; від Уряду України — 3,59 млн дол США; від українських університетів — 360,00 тис. дол США). Сукупно було підтримано близько 3260 вчених із 115 наукових установ України [49].

Далі розглянемо механізми науково-технічної підтримки України Сполученими Штатами через призму таких галузей, як: галузь охорони здоров'я, галузь дослідження космічного простору та сфера науки і технологій.

На сучасному етапі Україна і США беруть активну участь у реалізації спільних проектів у сфері космічних досліджень, правовою основою яких є міжурядова Угода «Про співробітництво у сфері мирного дослідження космічного простору», 2008 р. [50]. Прикладом плідної співпраці двох держав у космічній галузі є проєкт «Antares», у межах якого ДП «КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля спільно з американською компанією «Orbital Sciences Corporation» розробили новий космічний ракетний комплекс «Antares» на базі ракети-носія «Маяк». За даними ДП «КБ «Південне» один запуск цієї ракети принесе в Україну близько 40 млн дол інвестицій у космічну галузь і дозволить забезпечити роботою близько 25 тисяч висококваліфікованих фахівців. Перспективним напрямом двостороннього співробітництва може бути участь вітчизняних космічних підприємств у проєктах дослідження Місяця [25].

Новітнім напрямом науково-технічної співпраці України та США стала реалізація двосторонніх угод у сфері ядерного роззброєння і нерозповсюдження ядерної зброї [48]. В межах угоди США через Український науково-технологічний центр надають допомогу на реалізацію масштабних грантових програм з перекваліфікації вітчизняних науковців, які раніше були задіяні у

наукових програмах створення засобів масового знищення та переспрямування їх діяльності у цивільну сферу [2, с. 141].

Визначною подією співпраці було проведення першого засідання Діалогу між Україною та Америкою у сфері кібербезпеки (29.09.2017). Делегацію Штатів очолив Спеціальний помічник президента та старший директор Ради з питань національної безпеки з міжнародної політики з кібербезпеки Джошуа Штейнман, заступник помічника державного секретаря з питань кібер і міжнародної комунікації та інформаційної політики Роберт Страйер, заступник координатора з проблем кібербезпеки Держ департаменту Мішель Маркофф. У свою чергу, українську делегацію очолив Перший заступник міністра закордонних справ Вадим Пристайко, до складу увійшли НБУ, Міноборони, Ради національної безпеки і оборони, СБУ, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації та Міністерство закордонних справ.

Демонструючи постійну прихильність до підтримки кібербезпеки, під час чергового раунду по кібер консультаціям було оголошено надання Америкою ще 8 мільйонів доларів на кібербезпеку Державного департаменту, у додаток до 10 мільйонів доларів, виділених раніше. Зазначений діалог слугує свідченням спільної відданості політики, забезпечення надійного і безпечного кіберпростору [25]. Повний перелік проектів американської допомоги з кібербезпеки, які були розроблені спільно з українськими відомствами й зацікавленими сторонами наведено на рисунку 2.6.

Рисунок 2.6 – Перелік проєктів американської допомоги Україні з кібербезпеки

Джерело: складено автором на основі [25, 36]

Також зазначимо, що часткового фінансування буде направлено на новий проєкт з кібербезпеки Агенства США з міжнародного розвитку. Відповідно до нього, існує план до інвестування 38 мільйонів долларів протягом наступних 4-х років у розбудову українського потенціалу кібербезпеки шляхом підтримки правової та регуляторної реформи, робочої сили у галузі ІТ, залученні приватного сектору [36].

Наступним механізмом підтримки вітчизняної економіки стало підписання у 2017 році двосторонньої біотехнологічної ініціативи США – Україна, яка передбачає підтримку українських студентів, науковців і підприємців, які бажають співпрацювати з американською біотехнологічною спільнотою шляхом обміну досвідом, відвідування конференцій та участі у виставках. Основною метою є сприяння розвитку біотехнологій в Україні шляхом залучення до

освітніх, дослідницьких і бізнес-процесів та підвищення рівня міжнародної обізнаності щодо можливостей біотехнологій в Україні.

В межах Біотехнологічної ініціативи у 2018 році був проведений конкурс на отримання премії для молодих науковців – фахівців із біотехнологій «40 Under 40 Emerging Leaders in Biotech». У 2019 році Україна була представлена на найбільшому міжнародному форумі BIO International Convention 2019. У грудні того ж року був організований візит делегації вітчизняних фахівців у сфері біотехнологій для проведення консультацій із профільними агенціями та установами США.

За концепцією Біотехнологічної ініціативи США – Україна надано допомогу в організації стенду України, презентації вітчизняних пропозицій, а також забезпечено просування даної ініціативи [25]. Враховуючи зазначене, визначимо основні стратегічні напрями розвитку міжнародного співробітництва України і США у сфері науки і технологій, які віддзеркалено на рисунку 2.7.

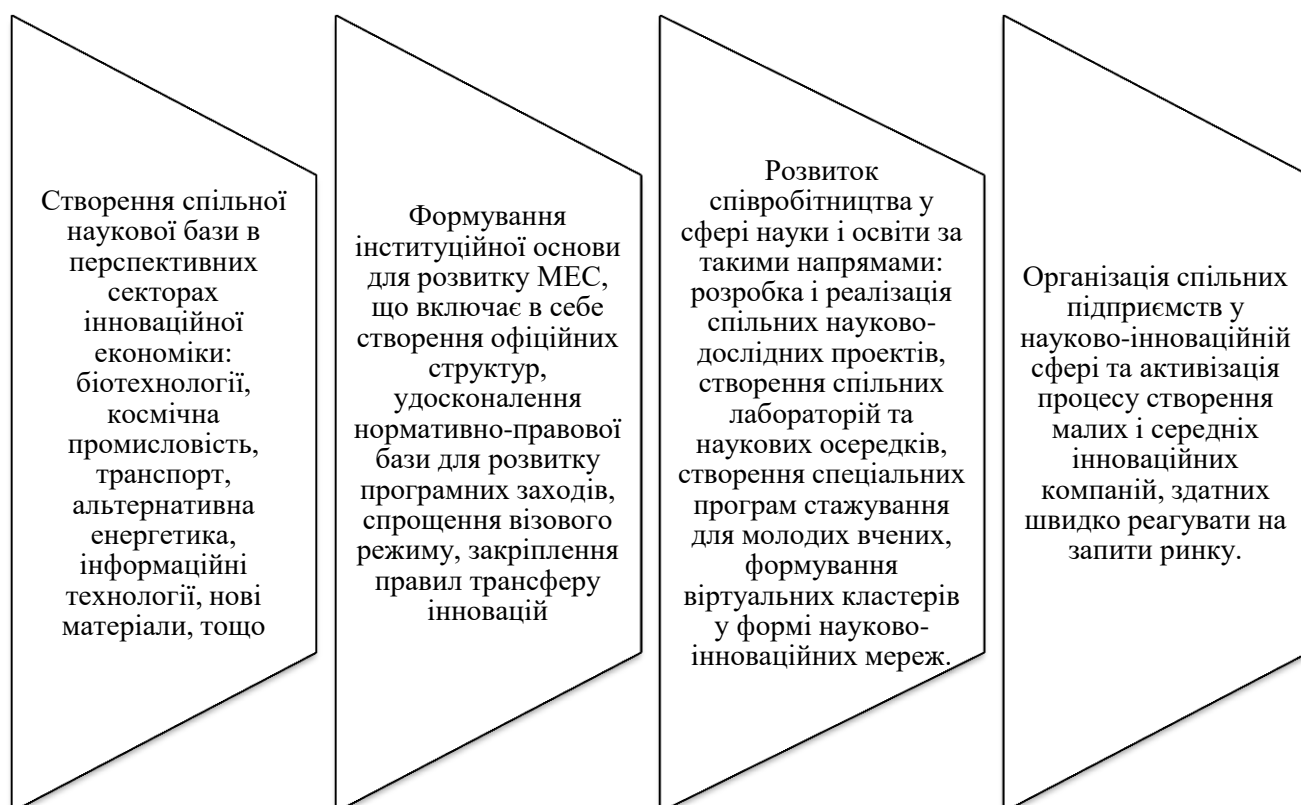

Рисунок 2.7 – Основні стратегічні напрями науково-технічного співробітництва України і США

Джерело: складено автором на основі [47]

Таким чином, механізми науково-технічного співробітництва є інструментом, покликаним прискорити процес переходу української економіки до стабільного і інтенсивного розвитку. Сучасний стан двосторонньої співпраці між Україною і США в науково-технічній сфері налічує численну кількість проєктів і програм фінансування, які дозволяють підвищити рівень інноваційної місткості вітчизняного виробництва, розширити науковий потенціал країни, створити нові науково-дослідницькі центри, забезпечити ефективне використання «ноу-хау» та нанотехнологій.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОВИГІДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І США У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ

3.1 Негативні фактори впливу на розширення зовнішньоторговельної діяльності України

Виокремлення пріоритетів у двосторонніх відносинах та поглиблення партнерства вимагає мінімізації негативних чинників, які відбиваються на розширенні зовнішньоторговельної діяльності України. У зв'язку з цим, необхідно дослідити вплив негативних факторів на розширення зовнішньоторговельної діяльності з метою розробки шляхів оптимізації економічного базису та подолання наявних прогалів у вітчизняній економіці.

Сучасна зовнішньоторговельна стратегія України зумовлена сукупністю економічних, геополітичних, етнічних, історичних, культурних, інституційних та інших факторів впливу. Визначальним внутрішнім чинником виступає необхідність забезпечення економічної та соціальної рівноваги в суспільстві, фінансової стабілізації, підтримання динамічного зростання як у загальнонаціональному, так і регіональному вимірах, поглиблення ринкових реформ, створення ефективної системи в контексті захисту прав власності й інтересів суб'єктів господарювання, детінізації та декриміналізації економіки.

Вплив зовнішніх чинників спричинений геополітичним і геостратегічним становищем України, світовою господарською кон'юнктурою, економічним станом провідних центрів економічної сили та ринків збуту переважної частини українського експорту, характеру взаємовідносин із міжнародними фінансовими інституціями й інтеграційними об'єднаннями. Важливе значення у цьому зв'язку має визнання України як країни з ринковою економікою і вступ у СОТ з травня 2008 року [57, с. 136].

Виконання інтеграційних процесів та поширення економічних зв'язків з іншими країнами є основою ефективного розвитку будь-якої країни і підприємства в тому числі. Для України здійснення інтеграції та розширення зовнішньоекономічних зв'язків можливе при здійсненні експортно-імпортних операцій по купівлі та продажу товарів, послуг чи виконання певних робіт. І лише в подальшому можливе вкладання фінансового капіталу в різні галузі підприємства у вигляді прямих інвестицій, продаж нематеріальних активів, обмін досягненнями науково-технічного прогресу та інше. Але на даному етапі розвитку для України головним напрямком розвитку інтеграції в світове товариство є проведення зовнішньоторговельних операцій, тобто здійснення імпорту та експорту.

Чинники глобального середовища, а також фінансово-економічні, політичні та інституційні чинники відносяться до основних груп зовнішніх негативних факторів, які гальмують зовнішньоекономічний розвиток вітчизняних підприємств. До таких факторів відносимо: наслідки світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 років, високий рівень конкуренції на світових ринках, бар'єри входу на ринки розвинених країн, сформований розподіл зон впливу і спеціалізацію провідних компаній світу.

На даному етапі в Україні є досить низький рівень інвестиційної привабливості та несприятливий інвестиційний клімат, і це не дозволяє отримати достатньо фінансових ресурсів для розвитку підприємств, впровадження сучасних технологій, наукових розробок, технічного переозброєння, впровадження інновацій. Слід зазначити, що тривалі терміни окупності інвестицій, несприятлива динаміка цін, інфляційні процеси, недоступність кредитних ресурсів, нестабільна політична ситуація в Україні, високий рівень корупції та недовіри до держави як гаранта виконання угод та контрактів, а також неформальні відносини між органами державної влади та бізнесом, лобіювання інтересів олігархічних кланів досить негативно впливають на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та є першочерговими проблемами, що потребують врегулювання [64].

Геополітичний чинник слід розглядати як можливість економічно подолати географічні кордони ринків, географічний бар'єр для виходу на зовнішні ринки, неможливість або труднощі переміщення товарів, значні додаткові витрати на перетин кордонів. Це також діяльність кооперації, яка визначається членством у міжнародних об'єднаннях, кількістю та ефективністю виконання міжнародних договорів про економічне співробітництво.

Велику роль відіграє також законодавча база України у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Досить недосконала та особливо громіздка процедура збору документів та реєстрації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, відсутня стратегія зовнішньоекономічної політики держави, не завжди прозоро сформульовані адміністративні заходи, зокрема, це стосується тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Потрібно відзначити, що сучасний стан зовнішньої торгівлі зумовлений впливом таких економічних факторів:

- суттєве зростання цін на імпортовані енергоносії;
- скорочення світової потреби на українську продукцію та падіння цін на сировинних ринках внаслідок світової фінансово-економічної кризи;
- падіння промислового виробництва та скорочення будівельних робіт, яке вплинуло на зниження потреби вітчизняних підприємств у матеріалах, сировині та напівфабрикатах;
- значне падіння інвестиційної активності, що позначилось на зниженні потреби вітчизняних товаровиробників в імпорті устаткування та машин та також інших інвестиційних товарів;
- обмеження доступу до фінансових ресурсів;
- прогалини у системі прав власності, макроекономічна нестабільність та високі граничні податки;
- низький рівень створення спільних підприємств між українськими та іноземними партнерами, що значно гальмує передачу технологій;

– звуження споживчого попиту в умовах зменшення заробітної плати та споживчого кредитування, що позначилось на зменшенні обсягів імпорту споживчих товарів.

Серед внутрішніх факторів слід виділити наступні групи: техніко-технологічні, фінансові, управлінські, кадрове забезпечення. Якщо обладнання та технології, які не відповідають сучасному рівню розвитку, негативно впливають на вартість, якісні показники та технічні параметри продукції, тобто невідповідність світовим стандартам, що не дозволяє конкурувати з іноземними аналогами. Підприємства через фінансові труднощі не в змозі оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, оновлювати обладнання, технології, асортимент продукції, вдосконалювати її. Крім того, через низьку ефективність експортних операцій, що є наслідком високої собівартості продукції, зовнішньоекономічна діяльність підприємства стає збитковою або малорентабельною. Основною проблемою є неефективність системи управління зовнішньоекономічною діяльністю, відсутність стратегічного та маркетингового підходів в управлінні підприємством.

Враховуючи весь комплекс проблем, які постають перед розвитком зовнішньоекономічної діяльності, підприємствам необхідно спрямувати всі свої зусилля на пошук збутової діяльності, оскільки будь-яке підприємство прагне отримати прибуток, а головною ланкою в цьому є збутова діяльність, як кінцева. етап у своїй діяльності створення, виробництва та доведення своєї продукції до кінцевого споживача [64].

Зазначимо, що експорт є вагомим чинником впливу на економічне зростання, на інтеграцію країни у світове господарство, то він набуває ознак потенціалу, тобто прихованої здібності забезпечувати досягнення поставленої мети та вирішення певної проблеми суспільного розвитку. У зв'язку з цим, розглянемо основні тенденції та негативні фактори впливу експортного потенціалу України.

Експортний потенціал країни — це потенційна здатність країни експортувати наявні в неї або вироблені нею ресурси та продукцію. Експортні

ресурси – це частина експортного потенціалу країни, призначена для поточної реалізації. Економіка України переважно експорт орієнтована. Частка експорту в структурі ВВП становить близько 50%. Домінуюче місце в структурі експорту України займає експорт товарів. За зовнішньоекономічними показниками та товарною структурою експорту України його частка в загальному обсязі експорту становила понад 80%, а частка експорту послуг, відповідно, близько 20%. З огляду на це дослідження товарного експорту, його обсягів, динаміки та структури є важливим і набуває особливого значення в контексті членства України у Світовій організації торгівлі та посилення євроінтеграційних процесів [65].

Головний недолік українського експорту, вважають експерти, в неефективній його структурі. Адже на сьогоднішній день головним структурним елементом експорту України є сировина і продукція низького рівня переробки. У сучасних умовах розвитку світового господарства така спеціалізація експорту є неоптимальною з причин:

- сировина, на відміну від технологій і знань, вичерпується і не відновлюється;
- низький рівень переробки, в першу чергу, означає низький прибуток;
- у конкурентному середовищі сировину завжди можна замінити аналогічною сировиною з іншої країни, що робить попит високо еластичним і зумовлює значні коливання цін.

Забезпечення переходу до активної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку на основі цілеспрямованого формування та ефективно реалізації експортного потенціалу України в пріоритетних галузях економіки є матеріальною основою для поступової інтеграції нашої держави у світовий економічний простір.

По-перше, необхідно покращити структуру експорту українських товарів та його товарну диверсифікацію. Поліпшення товарної структури експорту передбачає поступове підвищення ступеня переробки сировини, збільшення частки готової продукції, зокрема, високотехнологічної продукції. Проблема

низькотехнологічного експорту пов'язана з тим, що Україна загалом виробляє недостатні обсяги високотехнологічної продукції, тому на цю проблему необхідно звернути увагу в першу чергу.

По-друге, необхідно посилити державну підтримку процесів зовнішньоекономічної діяльності, яка полягає не лише в удосконаленні законодавства, а й у покращенні інфраструктури (дороги, порти), наданні інформаційних та консультаційних послуг; сприяння участі вітчизняних компаній у зарубіжних виставках, надання фінансової підтримки шляхом експортного кредитування, страхування експорту, надання державних гарантій тощо. Реалізація цих заходів сприятиме не лише покращенню структури експорту товарів, а й зміцненню зовнішньоекономічної безпеки країни. України, яка водночас є складовою економічної безпеки країни [65].

Зважаючи на вище зазначене, визначимо основні негативні фактори впливу, які можуть стримувати зростання українського експорту:

- значно ускладнений вихід на світові ринки для українських підприємств внаслідок політики протекціонізму з боку країн;
- значне посилення міжнародної конкуренції;
- зростання державної підтримки свого експорту у провідних країнах;
- низька конкурентоспроможність значної частини української промислової продукції;
- відсутність досвіду виходу на світові ринки;
- недостатній рівень розвитку систем сертифікації та контролю якості експортованої продукції;
- недостатнє інвестування експортно-орієнтованих проектів [64].

Для розвитку експортного потенціалу України у найближчій перспективі необхідно:

- підвищити конкурентоспроможність українських виробників через активізацію структурного реформування економіки, передусім експорт орієнтованого сектора;

- здійснити якісні зміни спеціалізації України у світовому поділі праці на основі розробки та реалізації комплексної експортної стратегії, орієнтованої на підвищення частки в експорті інноваційної та традиційної української продукції з високим рівнем доданої вартості, збільшення надання високотехнологічних послуг;
- переорієнтувати імпорتنу стратегію в напрямі забезпечення комплексного вирішення проблем модернізації національної промисловості та активної політики імпортозаміщення (обмеження ввезення імпортних товарів при інтенсифікації аналогічного виробництва в Україні);
- вирішити проблему диспаритету закупівельних та імпортних цін на продукцію аграрного сектора; усунути чи зменшити імпортний тариф на продукцію проміжного споживання, необхідну для виробництва експортних товарів та інвестиційні товари [63].

Враховуючи негативні чинники, що впливають на розширення зовнішньоекономічної діяльності України, надзвичайно актуальним є дослідження інноваційного потенціалу України в системі економічних відносин.

Інвестиції є матеріальною основою інноваційних процесів. Активізація інвестиційної діяльності, зростання обсягів інвестицій з усіх можливих джерел та їх ефективне використання в інноваційній діяльності є передумовами сталого розвитку економіки України. В інвестиційній діяльності спостерігається недостатнє інвестування національної економіки, що не сприяє економічному зростанню, а це, у свою чергу, призводить до зменшення інвестиційних можливостей держави та суб'єктів господарювання. Хоча останнім часом зафіксовано певне зростання обсягів ВВП, складова прогресивних інноваційних змін у цьому зростанні практично відсутня. По суті, не створено необхідних передумов для стабільного економічного зростання на основі інноваційного розвитку [66].

У період фінансово-економічної нестабільності українська економіка гостро відчула на собі негативні наслідки фактичної відсутності реформ у науково-технологічній сфері та відсутності сприятливого інноваційного

середовища для підвищення конкурентоспроможності реального сектору та продуктивної зайнятості. Криза виявила як структурні деформації української економіки, так і неготовність науково-інноваційної системи до швидкого впровадження науково-технічної продукції в промисловість, енергетику, житлово-комунальне господарство – галузі, де можливі втрати від використання застарілих технологій. особливо значним.

Лише розвиток і комплексне застосування конкурентоспроможної національної економічної моделі дозволить Україні перетворитися з відсталої перехідної прецесійної країни на країну з високим рівнем добробуту більшості суспільства. Інноваційно-орієнтована економіка країн світу визначається низкою специфічних для неї рис:

- чітко визначеною спрямованістю відтворювального процесу на досягнення високої технологічної конкурентоспроможності країни за рахунок наукових знань, технологій та інформації;
- наявністю соціально-економічної інфраструктури, що відповідає завданням зростання технологічної конкурентоспроможності до рівня найбільш розвинутих країн світу;
- наявністю технологічного і виробничого потенціалу – матеріальних і людських ресурсів, здатних забезпечити випуск конкурентної високотехнологічної продукції;
- порівняно з традиційною економікою значно більш високими показниками економічної ефективності виробництва, які в основному досягаються за рахунок інноваційних факторів [66].

Так, напрями створення сприятливих умов розвитку інноваційної діяльності країн світу і передумов трансформацій стратегій інноваційної розвитку держави в умовах глобалізації є наступні:

- унікальний товар, який приносить споживачу додаткові переваги;
- потужна маркетингова орієнтація на ринок і клієнта;
- глобальна концепція товару, який первісно орієнтований на міжнародний ринок;

- інтенсивний первісний аналіз з метою виділення відповідних ресурсів і техніко-економічного обґрунтування;
- перелік конкретних завдань, вибір цільового ринку;
- попередній відбір з метою максимізації успіху і мінімізації ризиків;
- контроль за перебігом розробки.

Основним чинником економічного та інноваційного розвитку є людський капітал, який стимулює не лише промислові, а й соціальні перетворення, що залежить від державної політики та механізмів її практичної реалізації, розвитку освіти і науки, заохочення інноваційної діяльності.

Також економічні чинники, до яких належать стан розвитку продуктивних сил суспільства, рівень розвитку економічних відносин, загальний макроекономічний стан, обсяг видатків державного бюджету на НДДКР, обсяг прямих іноземних інвестицій, розвиток заруб. економічні зв'язки в інноваційній сфері тощо.

На інноваційну діяльність впливають науково-освітні фактори (рівень знань громадян і залучення вітчизняної науки до світової, визнання наукових кадрів, кількість і рівень проведених досліджень тощо). Інноваційна діяльність стимулюється мотиваційними факторами, які дають поштовх до більш активних дій щодо просування та впровадження інновацій у виробництво. Техніко-технологічні чинники стимулювання інноваційної діяльності впливають на виробничі аспекти діяльності підприємств.

Сучасний стан ринку інновацій в Україні характеризується такими рисами:

- незначною активізацією інноваційної діяльності підприємств, які займаються дослідженнями і розробкою, що несприятливо позначається на конкуренції в пропозиції інновації, посилюючи елементи процесу монополізації;
- поглибленням колосального розриву між наукою, яка пропонує нововведення, і промисловістю, що пропонує нововведення у вигляді нової техніки і технології;
- нерозвиненістю внутрішнього ринку інновацій через те, що ринкові відносини в інноваційній сфері мають випадковий характер;

- монополізмом виробника нововведень, напів закритістю ринків інновацій через монополні бар'єри входу і виходу;
- незбалансованістю попиту та пропозиції, недостатністю фінансування завершених розробок нововведень;
- низьким платоспроможним попитом на ринку інновацій, незважаючи на виникнення нових потреб українських споживачів, що можуть бути задоволені тільки за рахунок інновацій;
- реалізований попит на інновації через низьку платоспроможність відбиває недостатню кількість організаційних і технологічних заходів, що на основі володіння патентом на винахід впроваджують нововведення;
- якщо на мікрорівні індивідуальна пропозиція інновацій усе-таки існує і повільно зростає, особливо в регіонах з потужним науково-технічним комплексом оборонної промисловості, то на макрорівні сукупна внутрішня пропозиція інновацій у вигляді закінчених НДДКР вкрай незначна;
- розквітом тіньової економіки, «сірого» і «чорного» ринків інтелектуальних продуктів;
- деформацією економічних інтересів суб'єктів ринкових відносин в інноваційній сфері (інтерес не продати, а приховати нововведення, відсутність мотивації до ефективної праці, ризику);
- низьким рівнем розвитку інфраструктури ринку інновацій, зокрема системи фінансово-бюджетного регулювання і стимулювання інноваційної активності [66].

Важливою складовою реалізації інноваційного потенціалу є особливості фінансування інноваційних процесів та їх джерел. Слід зазначити, що існує декілька національних моделей фінансової підтримки інноваційного розвитку.

1. Англо-американська або ринкова модель (США, Великобританія, Канада, Ірландія, Австралія, Ізраїль) характеризується фінансуванням інновацій венчурними фірмами та фондами, «бізнес-ангелами» та великими корпораціями. Модель передбачає розвинений фінансовий ринок, лояльний до здійснення ризикованих інвестицій; значна кількість інституційних інвесторів.

2. Скандинавська або кластерна модель (Швеція, Фінляндія, Норвегія, Данія) характеризується стабільними партнерськими відносинами між малими інноваційними фірмами, великими компаніями, науково-дослідними інститутами та університетами на основі технологічної, дослідницької співпраці та територіальної локалізації. Обов'язковим для цієї моделі є існування відносно незалежних агентств і комітетів, які відбирають і фінансують інноваційні проекти на основі госпрозрахунку.

3. Державно-корпоративна або континентально-європейська модель (Франція, Німеччина, Італія, Швейцарія) характеризується фінансуванням інновацій переважно великими корпораціями та банками, які підпорядковуються фондам венчурного капіталу та малому інноваційному бізнесу.

4. Корпоративна модель (Японія, Китай, Індія, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань) характеризується функціонуванням потужних фінансово-промислових груп, тобто багатогалузевих корпорацій, що складаються з різноманітних промислових, фінансових, торгових компаній, науково-дослідних інститутів..

Підсумовуючи вищевикладене, для України доцільно застосувати саме англо-американський досвід інноваційного розвитку. Для активізації інвестиційного потенціалу України необхідно здійснити ряд заходів щодо зміни інвестиційної політики влади, поліпшення загального бізнес-клімату та режимів конкуренції. У зазначених напрямках державою вже здійснено ряд позитивних кроків, таких як:

- створено правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства: законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади державно -приватного партнерства в Україні;

- застосування національного режиму інвестиційної діяльності для іноземних інвесторів та відсутність націоналізації іноземних інвестицій;

- визначено перелік видів господарської діяльності та відмінено ліцензування 26 типів господарської діяльності; скасовано неефективну сертифікацію в сільськогосподарській сфері.

- забезпечено адаптацію українського законодавства до загальноєвропейського та запущено в публічний доступ модуль бізнес аналітики, який надає громадянам онлайн-доступ до інформації про закупівлі;
- державна підтримка при створенні індустріальних парків та реалізації проектів у їх межах.

За даними останнього оприлюдненого звіту Світового економічну форму про глобальну конкурентоспроможність «The Global Competitiveness Report 2019», Україна посіла 85 позицію в рейтингу серед 141 досліджуваних країн світу. Порівняно з даними минулого звіту Україна втратила 2 позиції, але таке порівняння є некоректним, оскільки у звіті за 2018 рік було змінено методіку розрахунку глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) та його складові [58]. Загальний тренд має негативний характер: у 2012 році Україна в GCI була 73-ю зі 144 країн, у 2013-му провалилася на 84-ту позицію зі 148 країн, після Революції гідності піднялася одразу на 76-те місце зі 144 країн, однак потім відкотилася на 79-ту позицію з 140 країн, а в 2016 році – на 85-ту позицію з 138. У 2017 році – 81-ше місце зі 137 країн, а в 2018 р. відповідно 83-те місце.

Географічні сусіди України мають дещо кращі позиції: Польща – 37-е місце, Словаччина – 42-е, Російська Федерація – 43-е, Угорщина – 47-е, Румунія – 51-е. Нижче опинилась тільки Молдова (86-е місце), а Білорусь традиційно не брала участь у рейтингу (див. рис. 3.1).

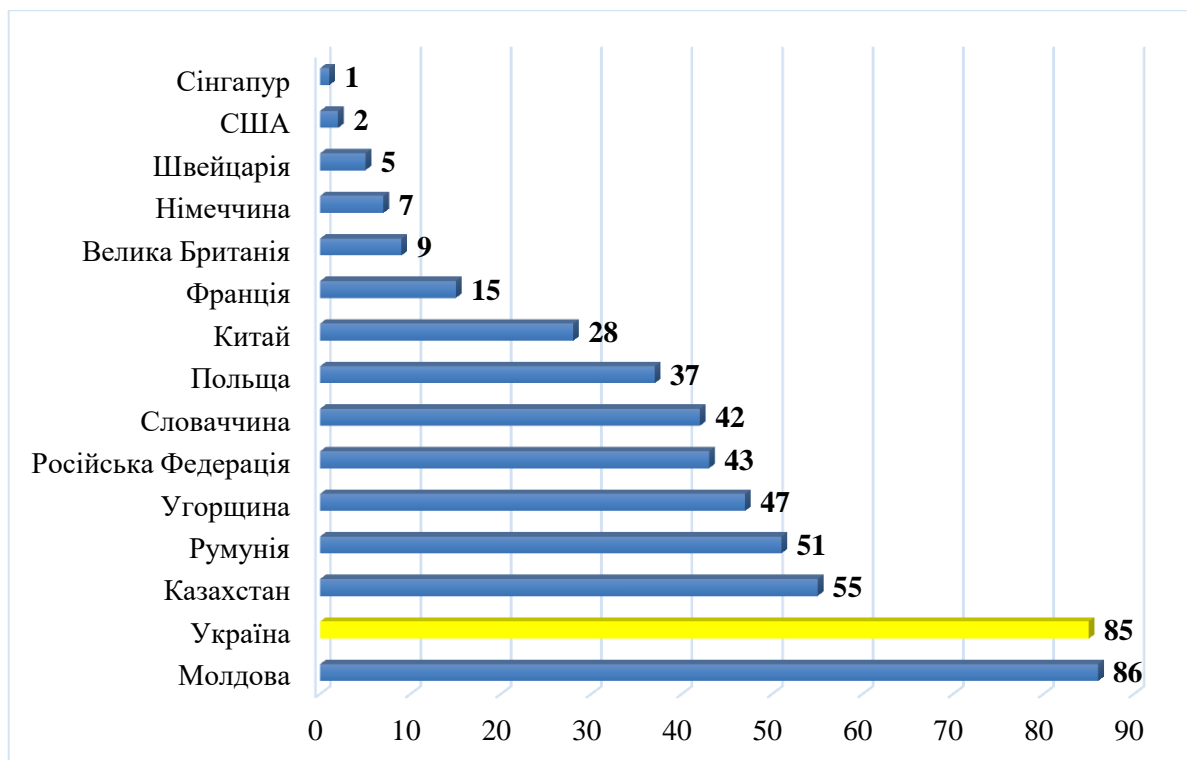

Рисунок 3.1 – Рейтинг країн за Глобальним індексом конкурентоспроможності у 2019 році

Джерело: складено автором на основі [58]

Згідно зі звітом, показник середньорічного зростання ВВП України за десять років перестав бути від'ємним і покращився з -2,1% до 0,1%, водночас приріст прямих іноземних інвестицій за п'ять років знизився з 2,7% ВВП до 2,3% ВВП. Також, у новому звіті експерти проаналізували частку використання відновлюваних джерел енергії у відсотках до обсягу споживання, яка в Україні сягнула 4,1%. Водночас цей показник у країнах-лідерах списку дуже варіативний: у Сінгапурі – 0,7%, у США – 8,7%, в Гонконзі – 0,9%, в Нідерландах – 5,9% і в Швейцарії – 25,3% [59].

Автори рейтингу відзначають, що Україна займає досить високі позиції за підіндексами, так розмір ринку – 47 місце, навички – 44 місце. Рейтинг України за 12 складовими ГІК віддзеркалено на рисунку 3.2.

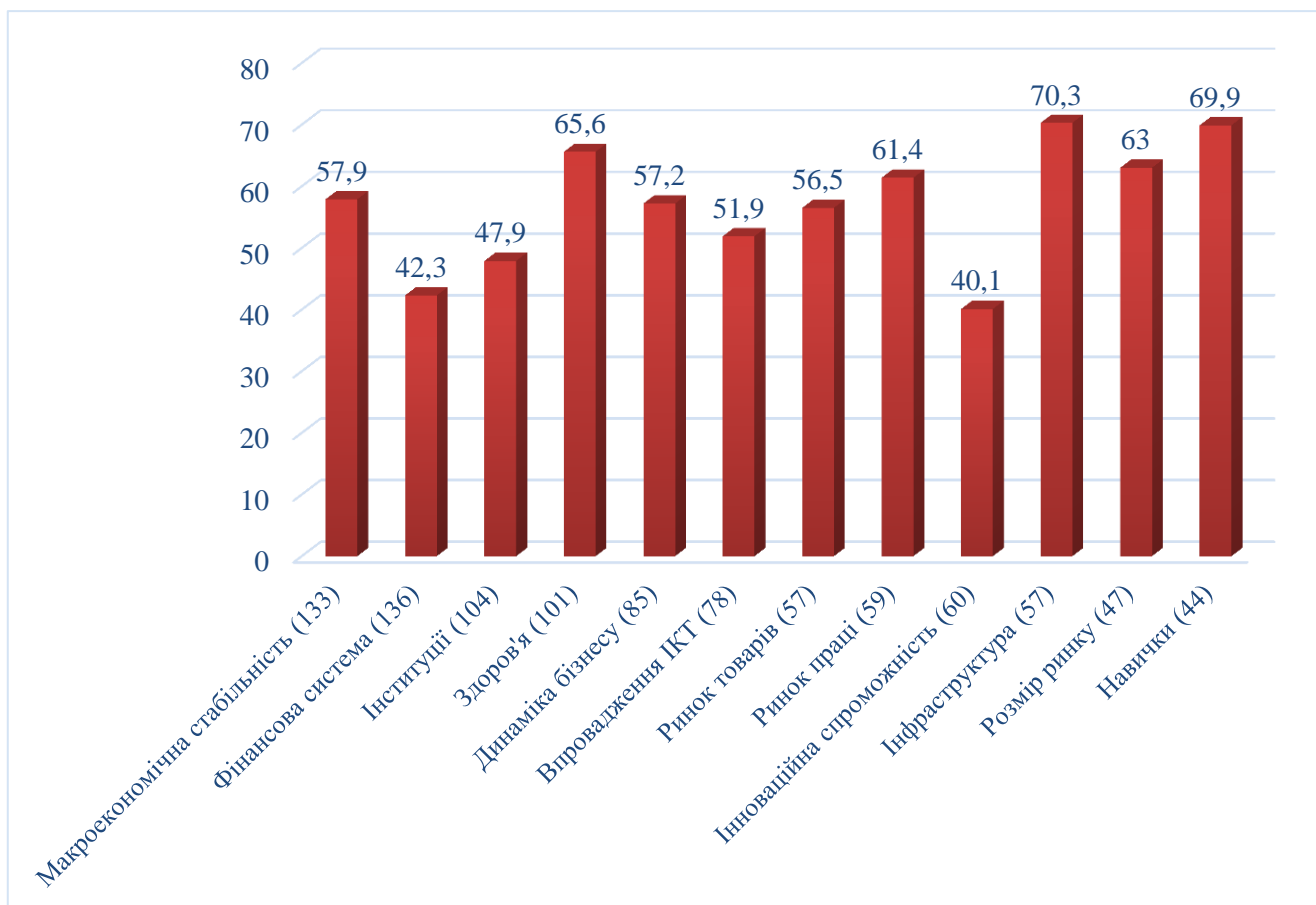

Рисунок 3.2 – Рейтинг України за 12 складовими ГІК у 2019 році

Джерело: складено автором на основі [58]

Як видно з рисунку 3.2, найбільш проблемними є значення підіндексів: макроекономічна стабільність – 133 місце, фінансова система – 136-те, інституції – 104-те.

Спираючись на дані звіту про глобальну конкурентоспроможність, констатуємо негативну тенденцію до зниження позицій у світовому рейтингу. Очевидно, що таке погіршення показників зумовлено впливом низкою негативних факторів. Задля аналізу впливу на співпрацю з США, першочергово, виділяємо основні етапи розвитку МЕС між Україною і США

– перший етап – організаційний, охоплює період 1992-2004 рр. Основні характеристики: формування нормативно-правової бази відносно сторін у торговельно-економічній та інвестиційній сферах, налагодження відповідних контактів між контрагентами, посилення стратегічного партнерства між країнами

і постійна підтримка проведення владою реформ у важливих сферах суспільного життя України з боку Вашингтона;

– другий етап – інтенсифікація, тривала протягом 2004-2014 рр., завершилась після початку військових дій Росії на Сході України. Цей етап «характеризується найвищим рівнем двостороннього співробітництва в торговельно-економічній та інвестиційній сферах та найбільшими фінансовими вливаннями США у вітчизняну економіку;

– третій етап – модернізація, розпочалась у 2015 році і триває до цього часу. Даний етап відзначається зміною експортно-імпортних пріоритетів сторін та переорієнтацію Сполучених Штатів у рамках двосторонньої співпраці з суто інвестиційної і торговельної складової на рівень двостороннього проектного й промислового виробництва [53].

Підходи до розвитку партнерства Україна-США були визначені у спільній заяві президентів країн «Порядок денний нового сторіччя для українськоамериканського стратегічного партнерства» (квітень 2005р.). Спільні погляди щодо майбутнього двосторонніх відносин зафіксовані також у Дорожній карті пріоритетів українсько-американського співробітництва (2008р.), Хартії Україна-США про стратегічне партнерство (2008р.). Зокрема, йдеться про розвиток відносин у політичній, безпековій, торговельно-економічній, енергетичній та гуманітарній сферах, а також у галузі науково-технічного та військового співробітництва. Проте, ці документи не були наповнені конкретними заходами та не призвели до якісного зміцнення стратегічного партнерства між країнами.

Українській стороні бракувало чітких підходів і стратегічного бачення пріоритетів двостороннього співробітництва, зокрема у сферах, що становлять стратегічний інтерес для США, – ядерна безпека, нерозповсюдження зброї масового ураження, боротьба з міжнародним тероризмом, корупцією, наркоторгівлею, врегулювання ситуації в Афганістані тощо. Контакти на вищому рівні мали значною мірою ситуативний, спорадичний характер. Не став проривом

у двосторонніх відносинах візит Віцепрезидента США Д.Байдена до України (липень 2009р.) і візит Президента В.Ющенка до Нью-Йорка (вересень 2009р.).

Ряд питань двостороннього характеру не були вирішені через внутрішньополітичну ситуацію в Україні. Зокрема, влада АР Крим заблокувала відкриття американського представництва в Автономії. Парламент України не надав дозволу на проведення у 2009р. традиційних українсько-американських військово-морських навчань Sea Breeze.

Ускладненим є розвиток торговельно-економічного співробітництва. Контакти в цій сфері тривалий час стримуються гострими для України проблемами – браком ефективних економічних реформ, неналежним забезпеченням прав іноземних інвесторів і безпеки бізнесу загалом, неефективною податковою системою, незадовільною боротьбою з корупцією.

Показовим є той факт, що кілька років поспіль була заблокована робота Корпорації закордонних приватних інвестицій США (Overseas Private Investment Corporation – ОПІС), що стримувало діяльність американського бізнесу в Україні і змушувало компанії США утримуватися від крупних стратегічних інвестицій в українську економіку.

Наступне керівництво США задекларувало спадкоємність курсу Адміністрації Дж.Буша на розвиток партнерства з Україною. Водночас спостерігалось певне зменшення інтересу США до нашої держави – через зміни їх геополітичних пріоритетів і зміщення геостратегічних інтересів з європейського континенту на інші регіони світу. За таких умов українській владі довелось докласти максимум зусиль для того, щоб утримати партнерство із США хоча б на досягнутому рівні [60].

Сьогодні в торговельній сфері між Україною і США відсутні проблеми дискримінаційного характеру, проте залишаються питання застосування з боку США до України антидемпінгових та компенсаційних захисних заходів, запровадження на імпорт деяких видів продукції металургійної та хімічної промисловості. У США чинні антидемпінгові обмеження щодо шести видів української продукції:

- карбамід – 68,26%;
- нітрат амонію – 156,29%;
- феросилікомарганець – 163%;
- сталева арматура – 41,69%;
- прутки – 116,37%;
- гарячекатаний прокат – 90,33%.

Також існують суперечності щодо розміру демпінгової маржі для українських підприємств, яка була розрахована за часів невизнання ринкового статусу економіки України, тому її розміри є безпідставно великими. Відповідно до чинного законодавства США, перегляд антидемпінгових заходів із метою перерахунку розміру демпінгової маржі можливий лише за умови наявності поставок до США за період дії антидемпінгових обмежень. У зв'язку з високими первісними розрахунками антидемпінгових мит, вітчизняні підприємства фактично позбавлені можливості здійснювати поставки власної продукції на американський ринок і в результаті не мають права порушувати проміжний перегляд чинних антидемпінгових обмежень [55].

Позитивним моментом у сфері торгівлі є те, що США надає Україні торгові преференції згідно з Генералізованою системою преференцій США [41]. Її основні характеристики детально розглянуто у розділі 2.1.

Підсумовуючи все вище викладене, сформулюємо основні негативні фактори впливу на успішну розбудову зовнішньоторговельного партнерства між Україною і США:

- недосконалість нормативно-правової бази,
- наявність нетарифних обмежень доступу українських товарів на американський ринок (зокрема, відсутність метричної системи мір і ваг, відмінна від української номенклатура медикаментів);
- високий рівень зношеності основних фондів українських підприємств, що знижує конкурентоспроможність вітчизняних компаній на ринку США;
- розкручування інфляційної спіралі, що зумовить подальше підвищення тарифів природних монополій та девальвацію гривні;

- надмірний рівень імпортозалежності внутрішнього товарного ринку внаслідок згортання інвестиційного та споживчого попиту на продукцію вітчизняних виробників;
- несприятлива кон'юнктура ключових для України світових сировинних ринків, що загрожує втратою експортних позицій національних виробників;
- політична нестабільність, високий рівень корупції, низький рівень перформативної дисципліни в Україні (представники американських фірм переконані, що через високий рівень вітчизняної корупції підприємці з Європи та інших країн мають певні переваги, оскільки компанії США у своїй діяльності керуються Законом США про боротьбу з корупцією (The American Anti-Corruption Act) [54], а законодавство Європи є більш ліберальним у цій сфері);
- недостатній рівень захисту інтелектуальної власності в Україні, зокрема продаж неліцензованих оптичних дисків, фальсифікованих цигарок, одягу, взуття, пестицидів; незаконне використання аудіо- та відеопродукції;
- відсутність всебічного електронного обліку експортно-імпортних операцій, який забезпечить зниження корупційної складової митниці [53].

За умови викорінення низки проблем та факторів впливу, співробітництво з лідером світового ринку – США, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку.

3.2 Шляхи оптимізації економічного базису України для підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку

В умовах глобалізації формується новий підхід до визначення конкурентоспроможності країни на світовому ринку, підґрунтям якого засноване на сукупному розумінні міжнародної конкурентоспроможність. Міжнародна конкурентоспроможність виступає інструментом державної економічної політики,

забезпечується розвиненою інноваційною системою, характеризується стійкими темпами зростання економіки, визначається здатністю країни постійно підвищувати свій внесок на світовому ринку, зокрема за товарними категоріями, які визначають її міжнародну спеціалізацію, а також формувати нові і розширювати існуючі ніші на світовому ринку високотехнологічних товарів. Крім того, міжнародна конкурентоспроможність країни відкриває можливості забезпечення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

Беззаперечним є той факт, що в Україні існує низка привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; порівняно дешева і водночас кваліфікована робота сила; науковий потенціал; великий та фактично необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; досить розвинена інфраструктура. Однак, за одним із показників, що відображають ступінь інтеграції країни у світове господарство, розвиток її зовнішньоекономічних взаємозв'язків та прагнення до створення відкритої, експорт орієнтованої моделі економіки – накопичені обсяги іноземних інвестицій, Україна значно поступається переважній більшості країн з трансформаційною економікою. Економічна та політична нестабільність, бойові дії на Сході, високий рівень корупції, тіньова економіка, низький рівень довіри до влади, інтенсивне втручання органів державної влади в сектор приватного бізнесу погіршили очікування інвесторів стосовно подальших перспектив інвестування у країну [61].

У цьому контексті, виділяємо основні заходи покращення інвестиційного клімату України:

- підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів;
- розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням їх поточних рейтингів, забезпечити державний

моніторинг їх виконання як одного з критеріїв успішної діяльності місцевих державних адміністрацій;

- поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів з підготовки інвестиційних позицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу, управління інвестиційними проєктами;

- розширити спектр заходів конкурентної політики, а саме: щодо запобігання антиконкурентних узгоджених дій національних та іноземних інвесторів на вітчизняному ринку, удосконалення методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки;

- розробити механізм надання державою послуг щодо підвищення кваліфікації та атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності;

- підготувати план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу;

- поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та держави на певних ринках з визначеним середньо- або довгостроковим періодом часу [62].

Крім того, важливим напрямом сприяння притоку іноземних інвестицій – це звільнення від оподаткування або надання податкових пільг для інвестиційних проєктів та технічної допомоги від інших країн. Наприклад, запровадження повного звільнення американських проєктів МТД, як одного з найбільших донорів, забезпечить ефективність впливу на ринкові трансформації вітчизняної економіки. Оскільки, вивільнені кошти будуть витрачені на реалізацію конкретних напрямів з реформування української економіки – це зумовить збільшення рівня цільового використання коштів.

Одним із найпотужніших та найбільших інтеграційних об'єднань світу є Північноамериканська асоціація вільної торгівлі – North American Free Trade Agreement (НАФТА), країнами-учасницями якої є США, Канада та Мексика. У межах українсько-американського співробітництва, доцільно розглянути перспективи економічної інтеграції з НАФТА.

Північноамериканська зона вільної торгівлі має низку характерних особливостей:

- НАФТА є єдиним інтеграційним угрупованням, що охоплює цілий континент;
- країни-члени НАФТА суттєво відрізняються за рівнем економічного розвитку (США – супердержава, Канада – промислово розвинена країна, Мексика – велика країна, що розвивається); лише НАФТА має яскраво виражений центр – США: основні торговельні та інвестиційні потоки спрямовані переважно від США і до США;
- канадсько-мексиканські торговельні та інвестиційні зв'язки залишаються відносно слабкими;
- НАФТА є переважно економічним блоком, який орієнтується на максимальну економічну відкритість та забезпечення високих та стійких темпів економічного зростання;
- для НАФТА характерною є інтеграція «знизу»: інтеграційні процеси тут розвивались переважно на корпоративному та галузевому рівнях;
- НАФТА не має наднаціональних органів, рішення яких є обов'язковими для країн-учасниць, та має мінімальну кількість міждержавних спеціалізованих організацій з консультативними та рекомендаційними функціями [67].

Угода про створення НАФТА — результат тривалого зближення цих країн, особливо США і Канади, до торговельно-економічного та політичного об'єднання. Протягом ХХ ст. поступово розмивались економічні кордони між США та Канадою шляхом відносної лібералізації руху товарів, капіталу і робочої сили. Якісна зміна економічного співробітництва між США і Канадою відбулася в 1988

р., коли на міждержавному рівні було укладено американо-канадську угоду про вільну торгівлю (ФТА), покликану забезпечити канадським товарам гарантований і привілейований доступ на внутрішній ринок США [9]. Ключові положення НАФТА відбито у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Ключові положення НАФТА

Аспекти підприємницької діяльності, що регулюються угодою про НАФТА	Ключові моменти Угоди
Доступ до ринків	Відміна всіх митних зборів на товари, якими торгують між собою США, Канада і Мексика. Поступове скасування значної кількості нетарифних бар'єрів у торгівлі товарами та послугами. Захист північноамериканського ринку від експансії азійських і європейських компаній, що намагаються уникнути американських зборів шляхом реекспорту своїх товарів в США через Мексику
Інвестиції	Пом'якшення режиму для північноамериканських капіталовкладень у Мексиці. Лібералізація діяльності американських і канадських банків на фінансовому ринку в Мексиці. П'ять основних принципів захисту іноземних інвесторів і їх інвестицій в зоні вільної торгівлі: недискримінаційний режим; зняття особливих вимог до інвестицій чи інвесторів; вільне переміщення фінансових засобів, що мають відношення до інвестицій; експропріація лише у відповідності до міжнародного права; право звертатися в Міжнародний суд у випадку порушення Угоди
Державні закупівлі	Встановлення справедливих правил для здійснення державних закупівель
Права інтелектуальної власності	Посилення захисту прав на інтелектуальну власність. Визначений універсальний підхід до запобігання неконкурентних і монопольних дій. Запроваджені найвищі в світі норми захисту прав на інтелектуальну власність, включаючи авторські права, патенти і товарні знаки
Вирішення суперечок	Створення американсько-канадської арбітражної комісії і механізму для врегулювання суперечок
Послуги	Покращення і розвиток торгівлі послугами. НАФТА охоплює всі види послуг, включаючи фінансові
Тимчасовий в'їзд для бізнесменів	Переміщення представників ділових кіл

Джерело: [9]

З таблиці 3.1, констатуємо, що НАФТА захищає інтелектуальну власність, це допомагає інноваційному бізнесу боротися з піратством. Що в свою чергу стимулювало потік прямих інвестицій, оскільки компанії знали, що міжнародне право захищатиме їхні права. НАФТА знижує ризик інвесторів, гарантуючи їм ті

ж юридичні права, що і місцевим інвесторам. Завдяки НАФТА, інвестори можуть подавати судові позови проти уряду, якщо він націоналізує свою промисловість. НАФТА усуває торгові бар'єри в більшості секторів послуг, які регулюються угодою. Угода вимагає, щоб уряди публікували всі правила, зниження прихованих витрат та ведення бізнесу.

У підсумку, НАФТА створила 5 млн нових робочих місць у США. Американські виробники додали більше 800 тис. робочих місць в період з 1993 по 1997 рр. це тому, що в 2014 р. обсяг експорту виробників становив 487 млрд дол., що давало 40 тис. дол. доходів від експорту для кожного робітника. Навіть імпорту від партнерів по НАФТА створив робочі місця. Оскільки, близько 40% американського імпорту з Мексики виникало з американських компаній. Вони розробляли продукцію на внутрішньому ринку, а потім переміщали деяку частину процесу виробництва в Мексику. Без НАФТА, дане виробництво відбувалося б в Китаї [9].

Хоча провідна роль у розвитку інтеграції на північноамериканському просторі, безумовно, належить США, кожна країна-учасниця Угоди має свої економічно обґрунтовані причини участі в НАФТА. Так, збільшення експорту призведе до збільшення кількості робочих місць, перенесення трудомістких, матеріаломістких та інших дорогих галузей на територію Мексики істотно знизить витрати і тим самим підвищить конкурентоспроможність американських товарів, участь у НАФТА дозволить ближче залучити до виробництва наукоємної продукції, збільшити прибуток. Проте в Канаді є багато противників поглиблення інтеграції з НАФТА, оскільки американські фірми в Канаді надто агресивні, є побоювання щодо втрати національного контролю над деякими галузями. Незважаючи на побоювання, що мексиканським компаніям буде дуже важко стримати натиск північних сусідів, особливо в сільському господарстві, Мексика покладає великі надії на НАФТА. Вона розраховує стрімко прискорити темпи свого розвитку, провести реформи та наблизитися до рівня промислово розвинених країн. Прагнення країн Південної Америки приєднатися до НАФТА вказує на перспективність цього економічного угруповання, а також дає

можливість очікувати його розширення найближчим часом за умови створення організаційної структури та відпрацювання механізмів співпраці [67].

Головна роль НАФТА у світових глобалізаційних процесах полягає в тому, що її утворення спонукало країни Європи та Азії до подальших кроків до економічної інтеграції в багатьох напрямках шляхом обміну засобами виробництва та технологічними знаннями, а також у формі міжнар. спеціалізація і кооперування, що з'єднують господарські одиниці в цілісні виробничо-споживчі системи; через виробничу кооперацію, міжнародний рух виробничих ресурсів; через формування глобальної матеріальної, інформаційної, організаційної та економічної інфраструктури, що забезпечує здійснення міжнародного обміну.

Зона вільної торгівлі за участю трьох згаданих вище країн робить їх повністю незалежними від зовнішніх поставок енергоносіїв. Виробники кожної з трьох країн отримують необмежений доступ до ринків двох інших. Країни-учасниці НАФТА є як атлантичними, так і тихоокеанськими, вони майже однаково віддалені від Західної Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР), що дає змогу рівномірно розвивати економічні зв'язки з двома іншими світовими економічними центрами. НАФТА відкрила шлях до створення єдиного континентального ринку та свободи руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Незважаючи на асиметричність інтеграційного процесу та існуючі проблеми його розвитку, всі три країни позитивно оцінюють результати членства в НАФТА. Подальші перспективи північноамериканської інтеграції пов'язані з її розвитком на основі формування митного і валютного союзу, а також за рахунок укладення угод про вільну торгівлю та асоційоване членство з окремими країнами Латинської Америки.

Співпраця України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі почалася з визнання незалежності України. Подальшому співробітництву сприяло укладення двосторонніх угод про економічне співробітництво. Результатом співпраці стало підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою. Співробітництво України з країнами НАФТА є нерівномірним. Серед країн Північноамериканської зони вільної торгівлі основним торговим партнером

України є США. Підтвердженням є те, що у 2015 р. зовнішньоторговельний оборот між США та Україною перевищує зовнішньоторговельний оборот між Канадою та Україною у 8 разів, а між Мексикою та Україною – в 11 разів [9].

Головними чинниками, що впливають на розвиток зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами Північної Америки, є такі:

- запровадження НАФТА більш ліберальних торговельних режимів на активізацію торговельно-економічного співробітництва з країнами АТР, що загрожує скороченням обсягів постачання вітчизняної продукції та послуг до АТР;

- динаміка розвитку торговельних відносин із США значною мірою визначатиметься прогресом у питанні укладання Трансатлантичної угоди «США–ЄС» у контексті підписання угод про асоціацію та зону вільної торгівлі України з ЄС;

- перспективи розвитку торговельного співробітництва з Канадою залежатимуть від підписання угоди про зону вільної торгівлі «Україна– Канада» у галузях, які найбільш привабливі для співробітництва: сільське господарство, машинобудування, енергетика, технології.

Протягом тривалого часу українсько-американські економічні відносини характеризувались наявністю ряду застарілих проблем, які формували систему пріоритетів діяльності українських дипломатів на американському напрямку щодо відновлення пільг на експорт товарів з України до США відповідно до Загальної системи преференцій США, надання Україні статусу країни з ринковою економікою, підписання двостороннього протоколу про взаємний доступ до ринків товарів і послуг, що відкриває двері у світ Організації торгівлі для нашої країни, а також скасування поправки Джексона-Веніка, яка передбачає економічні санкції [67].

Слід зазначити, що в історії відносин між Україною та США була негативна реакція США на дії колишнього українського керівництва, яке порушувало принципи демократії та цивілізованої ринкової економіки. Проте нині в американському суспільстві спостерігається високий інтерес до нової,

демократичної України, готовність до якісних змін у відносинах з нею з боку як приватного бізнесу, так і налагодження спільних виробництв з найбільш динамічними, високотехнологічними секторами країни. українська економіка. У контексті останніх досягнень в українсько-американських відносинах уряд України доклав чимало зусиль, щоб надати вітчизняним виробникам потужний інструмент для захисту власних інтересів у Сполучених Штатах. Відтепер слово за українськими підприємцями: вони мають усі можливості скористатися перевагами, які відкривають перед ними успіхи української дипломатії у Вашингтоні.

Хоча співпраця України з країнами НАФТА є досить асиметричною, основними партнерами України з цього угруповання є США та Канада, але також є досить великий потенціал співпраці з Мексикою, торговельно-економічні відносини з якою знаходяться на початковій стадії. Україна здатна виробляти товари, які користуються попитом у Мексиці, а саме: енергетичне обладнання, продукцію хімічної промисловості, машинобудування, суднобудування.

Зрозуміло, що пожвавлення діяльності американських та інших іноземних інвесторів в Україні не можна очікувати без продовження курсу ринкових реформ, завершення створення ефективної інвестиційної інфраструктури та інших умов, які б забезпечили довіру до України. частина потенційних інвесторів. Водночас виняткове значення матиме набуття нашої країни членства у Світовій організації торгівлі. Тому залучення України, яка проводить глибокі економічні реформи, до торгових угод країн з вищим рівнем розвитку ринку розглядається як найважливіший канал набуття ринкового досвіду [67].

Таким чином, НАФТА є найбільшою у світі зоною вільної торгівлі, яка охоплює 450 мільйонів людей. Ця співпраця є локомотивом економіки з 21,8 трлн дол. ВВП Це інтеграційне угруповання об'єднує економіки США (18,0 трлн дол.), Канади (1,6 трлн дол.) і Мексики (2,2 трлн дол.). Ця торгова зона є більшою за економіку Європейського Союзу. На відміну від Європейського Союзу, де ініціатива створення інтеграційного об'єднання виходила згори, тобто від вищих органів влади країн-учасниць, у Північній Америці, навпаки, інтеграція йшла

знизу вгору, тобто закріпилося співробітництво американських і канадських компаній на міждержавному рівні (макрорівень).

Так, можна з упевненістю сказати, що агресія Російської Федерації суттєво вплинула на стан торгових відносин та процес інвестицій в українську економіку зі США. Крім того, США активно допомагають розвитку вітчизняної промисловості не лише в рамках двосторонньої співпраці, а й через механізми МВФ, підвищуючи конкурентоспроможність малого та середнього бізнесу України на світових ринках та забезпечуючи дотримання Україною своїх зобов'язань за угодами СОТ.

Напевно, Сполучені Штати є однією з країн, яка сьогодні має значний вплив на розвиток економіки України. Використання симбіозу політичного та економічного впливу виступає рушієм реформ у всіх секторах України; здійснює інвестиційну діяльність у вітчизняній економіці; сприяє реалізації ключових інфраструктурних проектів на території України; наповнює державний бюджет за рахунок імпорту українських товарів.

Сполучені Штати Америки виступають гарантом розвитку вітчизняної економіки, оскільки фінансова допомога, що надходить із США, сприяє відродженню торговельно-економічного потенціалу України з певним обмеженням використання потенціалу територій нашої держави, окупованих Росією [53].

Перспективи подальшого розвитку українсько-американського партнерства визначаються низкою факторів, зокрема: спільними демократичними цінностями, незмінністю ключових принципів співпраці, розширеною договірно-правовою базою, наявністю ефективних двосторонніх механізмів, включно з Комісією стратегічного партнерства, спільні інтереси в економічній сфері та сфері безпеки. За останні роки обидві держави спільно здійснили низку практичних кроків для подальшого розвитку інфраструктури партнерства. Є впевненість, що динаміка та зміст двосторонніх відносин визначатиметься ефективністю співпраці в пріоритетних для обох держав напрямках. Розвиток українсько-американського співробітництва сприятиме: підтримці позитивної динаміки економічного

зростання та рівня життя населення; підвищення рівня енергетичної безпеки та зменшення енергетичної залежності України; диверсифікація українського експорту товарів і послуг, удосконалення його структури; доступ до передових технологій та прискорення інтеграції в міжнародні структури та організації [53]. З огляду на перспективи розвитку двостороннього співробітництва розглянемо напрями покращення економічного базису України.

У цьому аспекті варто враховувати цілеспрямоване вирішення низки актуальних і перспективних проблем нашої країни. По-перше, необхідно знайти компромісне вирішення торговельних та інвестиційних суперечок, у тому числі забезпечити захист торговельних інтересів України та переглянути раніше запроваджені проти неї обмежувальні заходи, зокрема щодо експорту вітчизняної продукції легкої промисловості.

По-друге, доцільно забезпечити постійний моніторинг ситуації щодо можливого запровадження Урядом США нових антидемпінгових заходів щодо імпорتنних поставок продукції з України.

По-третє, доцільно прискорити процес адаптації української системи стандартизації та сертифікації до міжнародних норм. Це призведе до розширення торговельно-економічної співпраці між Україною та США.

По-четверте, важливо запровадити максимально сприятливий режим митного контролю для ввезення із США високотехнологічного та наукомісткого обладнання, особливо у сфері енергоефективності.

По-п'яте, необхідно розглянути додаткові напрями активізації науково-технічного співробітництва між Україною та США як на академічному, так і на університетському рівнях, посиливши залучення випускників американських програм обміну до роботи у сфері міжнародного співробітництва, торгівлі чи фінансів. з метою створення більш гнучкого та послідовного українсько-американського партнерства.

Усі перелічені заходи висвітлюють ключове завдання активізації діалогу між Урядом України та Урядом США з метою підвищення ефективності двосторонніх економічних відносин, створення спільної сучасної стратегії

двостороннього торговельно-економічного партнерства, яка б включала врахувати наявні переваги та національні особливості економічного розвитку обох країн та забезпечити сталий розвиток довгострокових взаємовигідних відносин як на рівні держави, так і на рівні приватного сектору [55].

У рамках дослідження визначено такі шляхи оптимізації організаційно-інституційних передумов торговельно-економічного співробітництва між Україною та США: врахування міжнародної спеціалізації та сфер діяльності цих двох країн у процесі їх економічного розвитку. взаємодія; інтенсивна реалізація вітчизняної інноваційної політики; активне використання більш ефективних форм економічної взаємодії між Україною та США з пріоритетом розвитку виробничо-інвестиційного та техніко-інноваційного співробітництва між цими двома країнами в інформаційно насичених сферах; перетворення великих українських підприємств на потужні корпорації, промислово-фінансові групи, холдинги, створення вітчизняних кластерних об'єднань як конкурентів американських ТНК; наближення українських норм і стандартів до міжнародних; модернізація інституційної та організаційної інфраструктури України; ефективне економічне співробітництво між Україною та США в рамках міжнародних економічних організацій [40, с. 14].

Підтримка України Сполученими Штатами як впливового учасника більшості міжнародних організацій сприятиме поглибленню рівня українсько-американського економічного співробітництва, оскільки фінансова та консультативна підтримка, визнання України провідними міжнародними організаціями забезпечать входження нашої держави у світове економічне середовище.

З метою активізації співробітництва між Україною та США у торговельній сфері визначено перспективним удосконалення структури вітчизняного експорту шляхом реалізації цільових програм та зосередження зусиль на диверсифікації асортименту його продукції. Зокрема, необхідно розширити постачання продукції вітчизняного машинобудування, а також покращити структуру експорту металургійної галузі до США. Підсумовуючи вищевикладене, визначаємо основні

шляхи оптимізації торгово-економічних відносин між Сполученими Штатами і Україною для підвищення конкурентоспроможності останньої на світовому ринку:

- поглиблення міжгалузевої економічної взаємодії цих двох держав, яка повинна стати механізмом збільшення спільних проєктів, а також обсягів американських капіталовкладень у вітчизняному економіку;
- налагодження тісного співробітництва між торговельно-економічними місіями України в США і українськими підприємствами, передусім, для швидкого обміну інформацією; організація бізнес-місій представників американських ділових кіл до України;
- удосконалення системи страхування ризиків неповернення вкладених коштів у вітчизняні венчурні підприємства, зокрема з участю американського капіталу;
- заміна механізмів застосування у взаємній українсько-американській торгівлі антидемпінгових компенсаційних і захисних заходів єдиними правилами в області конкуренції і субсидій [40, с. 15].

Підбиваючи підсумки, формуємо перспективи взаємовигідного співробітництва України і США у контексті формування нового світопорядку:

- узгодження механізмів торговельної діяльності України і США з одночасним забезпеченням захисту вітчизняної, зокрема удосконалення української системи контролю експортно-імпортних товарних потоків із забезпеченням її ефективної взаємодії з відповідною системою Сполучених Штатів;
- здійснення комплексу заходів для поліпшення умов інвестиційної діяльності американських компаній на базі національного режиму інвестування в Україні;
- реалізація комплексної програми інформатизації пріоритетних сегментів відтворювальної системи в Україні;

– удосконалення системи страхування ризиків з метою підвищення ефективності роботи вітчизняних венчурних підприємств, зокрема із залученим американським капіталом;

– збереження і розвиток спеціалізації у тих сферах і видах виробництва, в яких Україні притаманні найбільші конкурентні переваги, науково-технічні і технологічні здобутки (зокрема у розширенні поставок вітчизняної машинно-технічної продукції, електрозварювальної техніки, штучних алмазів, надтвердих матеріалів, деяких рідких земельних елементів, високоякісних легірованих сталей, феросплавів, марганцю та іншої продукції до США) [40, с. 18].

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі теоретично узагальнено і запропоновано вирішення актуальної наукової проблеми поглиблення економічного співробітництва України і США у форматі нового світопорядку. На основі комплексного дослідження двосторонньої співпраці, формулюємо наступні висновки:

1. У міру активного розвитку глобалізаційних процесів, починає формуватися новий світовий порядок, що зумовлює посилення конкурентної боротьби за право направляти процес його формування в світі та окремих регіонах. Формат нового світопорядку передбачає трансформацію міжнародних відносин з метою встановлення управління і контролю над всім світовим простором.

2. США як незмінний лідер світової арени є двигуном глобалізаційних процесів, які сприяють структурним змінам в національних економіках інших країн. До основних зовнішньоекономічних цілей США відносимо: забезпечення енергетичної та кібербезпеки США; модернізація системи охорони здоров'я та розв'язання проблем, пов'язаних з кліматичними змінами; створення та розвиток міжнародних альянсів, стратегічних партнерств та регуляторних установ; фінансування сектору інноваційних технологій; недопущення поширення зброї масового ураження, ракетних засобів; забезпечення балансу між потребою та виробництвом американського військово-промислового комплексу задля підтримки світової військової переваги.

3. Успішна розбудова українсько-американського стратегічного партнерства пов'язана зі збігом основних зовнішньополітичних інтересів країн. Двостороння договірно-правова база українсько-американських угод налічує понад 150 міжнародних документів і постійно доповнюється новими. Крім цього, обидві країни є сторонами понад 100 багатосторонніх міжнародних документів, які охоплюють торговельно-економічну, науково-технічну, гуманітарну, правоохоронну та інші галузі.

4. Українсько-американське економічне співробітництво відіграє важливу роль в об'єднанні і формулюванні загальних інтересів і цілей країн-учасниць за допомогою розробки регіональних проектів і програм, що сприяють партнерству і поглибленню взаємодії цих країн. Результати аналізу торговельно-економічної взаємодії України і США свідчать про недостатній рівень використання потенціалу співробітництва, зокрема: вітчизняний товарний експорт носить сировинний напрям, у той час як товарний імпорт здебільшого складається з енергетичних матеріалів, ядерних реакторів, машин, апаратів і механічних пристроїв, фармацевтичної продукції. В українському експорті послуг переважає сфера ІТ-послуг, а в імпорті – державні послуги.

5. Розвиток взаємовигідної кооперації в українсько-американському союзі для України забезпечить: вихід на нові ринку збуту, зменшення економічної залежності від ринків країн СНД; можливість використання переваг Угоди між США та ЄС про Трансатлантичне партнерство з торгівлі та інвестицій; збільшення рівня енергетичної безпеки та послаблення залежності від Російської Федерації; доступ до американських передових технологій; інтеграція до міжнародних структур і організацій.

6. Сучасні тренди українсько-американського науково-технічного співробітництва набувають наступних форм: прискорення темпів науково-технічного обміну та передачі інновацій; зростання обсягів торгівлі на ринку патентів і ліцензій, особливо у вигляді франчайзингу; успішне формування єдиного наукового простору на території обох держав; перехід від посиленого інвестування в національні наукові дослідження та розробки (орієнтація на пропозицію технологій) до стратегії, яка орієнтована на ринок (орієнтованість на попит ринку технологій). Аналіз механізмів науково-технічної підтримки України Сполученими Штатами Америки виявив численну кількість проектів і програм фінансування у: сфері охорони здоров'я; дослідження космічного простору; сфері науки і технологій; сфері ядерного роззброєння і нерозповсюдження ядерної зброї; створенні спільних підприємств з науково-інноваційним напрямом роботи.

7. Успішна розбудова зовнішньоекономічного партнерства між Україною і США ускладнена впливом ряду факторів. Вплив зовнішніх чинників спричинений геополітичним і геостратегічним становищем України, світовою господарською кон'юнктурою, економічним станом провідних центрів економічної сили та ринків збуту переважної частини українського експорту, характеру взаємовідносин із міжнародними фінансовими інституціями й інтеграційними об'єднаннями. Основні негативні фактори впливу на українсько-американське співробітництво: недосконалість законодавчої бази; високий рівень корупції; монополізація ринків олігархами; політична та економічне нестабільність; внесення постійних змін до законодавства; недостатній рівень захисту інтелектуальної власності; високий рівень імпорту залежності товарного ринку; надмірний рівень зношеності основних фондів підприємств та відсутність їх оновлення; існування нетарифних обмежень доступу вітчизняних товарів на американських ринок.

8. Основними шляхами оптимізації українсько-американських відносин для підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку повинні стати: заглиблення міжгалузевої взаємодії економічного характеру зазначених держав, яка повинна стати механізмом збільшення сумісних проєктів, а також обсягів вкладень Америки у вітчизняному економіку; закладення фундаменту для міцного співробітництва між торговельно-економічними місіями США та вітчизняними підприємствами, насамперед, для швидкого обміну інформацією; організація місій представників американської бізнес-еліти для України; вдосконалення системи страхування ризиків неповернення вкладених коштів в українські підприємства, зокрема з участю американського капіталу; впровадження єдиних правил в області конкуренції і субсидій натомість застарілих антидемпінгових компенсаційних і захисних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 березня 1991 р. № 959-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 29. Ст. 377. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
2. Зарицька Н. С. Економічне співробітництво України і США у форматі нового світопорядку : дис. ... к. е. н. : 08.00.02 / Київ, КНЕУ, 2016. 244 с.
3. Плащинский А. А. Новый мировой порядок во внешнеполитический стратегии США : монография. Минск : ИНБ Республики Беларусь, 2009. 211 с.
4. New World Order (conspiracy theory). URL : [http://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_\(conspiracy_theory\)](http://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_(conspiracy_theory))
5. Цыганков П. А. Международные отношения. URL : <https://studfile.net/preview/2902728/page:27>
6. Теория международных отношений: хрестоматия / за ред. П.А. Цыганкова. М.: Гардарики, 2002. С. 152–167.
7. Най Дж. С. мл., Кохэн Р.О. Транснациональные отношения и мировая политика. URL : <http://grachev62.narod.ru/tmo/chapt12.html>
8. Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. Міжнародна економіка : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 762 с.
9. Уніят А. В. Економічне співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі. *Економічна наука*. 2015. №15. С. 46-52.
10. Міжнародні економічні відносини. URL : <https://uk.wikipedia.org/>
11. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия: учеб.пособие. / за ред. А. М. Румянцева. – Москва: Сов.энцикл., 1975. С. 249 – 434 с.
12. Исраилов М. И., Даулетов Д. С. Анализ современных концепций двустороннего экономического сотрудничества. *Московский экономический журнал*. 2017. №3. URL : <https://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/moskovskij-ekonomicheskij-zhurnal-3-2017-12/?print=pdf>

13. Ксенофонтова М. В. Система международного экономического сотрудничества. *Вестник Оренбургского государственного университета*. 2005. № 3. С. 177 – 179.
14. Юсубов Ф. Двустороннее межгосударственное экономическое сотрудничество: понятие, формы и сущность. *Журнал международного права и международных отношений*. 2013. №1. С. 81–87.
15. Золотавина Ф. Г. Перспективы экономического сотрудничества России и Франции : маг. дис. ... : 38.04.01 / Тюмень, 2017. 92 с.
16. Киреев, А. П. Международная экономика: учеб. пособие. Москва : Международные. отношения, 1999. 415 с.
17. Давыденко. Е. Л. Внешнеторговая политика малой экономики в условиях либерализации международной торговой системы / за ред. В. Н. Шимова. Минск: БГУ, 2008. 279 с.
18. Приходько О. В. Меняющаяся конфигурация мирового порядка: основные тенденции и роль США. *Россия и Америка в XXI веке*. 2017. № 3. URL : <https://rusus.jes.su/s207054760005760-3-1/>
19. World Development Indicators: Science and technology 2019. URL : <http://wdi.worldbank.org/table/5.13>
20. Gady F.-S. The White House Releases a New National Security Strategy. *The Diplomat*, February 07, 2015. URL : <http://thediplomat.com/2015/02/thewhite-house-releases-a-new-national-security-strategy>
21. The Year in Trade 2019. Operations of the Trade Agreements Program. 71-st Report. – United States International Trade Commission, August 2020. Publication Number: 5055.
22. Войтоловский Ф.Г. Кириченко Э.В. США: возможности и пределы экономического и политического лидерства. Москва: ИМЭМО РАН. 2017. 239 с.
23. Economic Report of the President 2019: Together With. The Annual Report of the Council of Economic Advisers. Transmitted to the Congress, February 2016.

24. List by the Stockholm International Peace Research Institute. 2019 Fact Sheet. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_military_expenditures
25. Офіційний сайт Посольства України в Сполучених Штатах Америки. URL : <https://usa.mfa.gov.ua/>
26. Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_008#Text
27. Хартія Україна-США про стратегічне партнерство. 2008. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_140#Text
28. Дорожня карта пріоритетів українсько-американського співробітництва. 2008. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_132#Text
29. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992 р.. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_295#Text
30. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо реалізації програм та проектів міжнародної допомоги у військовій сфері від 02.11.2000 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_047#Text
31. Trade Policy Review. Report by the Secretariat. United States. WTO. Trade Policy Review Body. – WT/TPR/S/382, 2018.
32. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2020. 390 с.
33. Проекти міжнародної технічної допомоги в Україні. *Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром.* URL : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29339.pdf>
34. Бюро перепису населення США. URL: <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c4623.html>
35. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
36. Офіційний сайт Посольства США в Україні. URL : <https://ua.usembassy.gov/uk/the-united-states-and-ukraine-hold-third-cyber-dialogue/>

37. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

38. Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Міністерством економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України моніторингу проектів у першому півріччі 2019 року. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. 2019. 223 с.

39. Попова Ю. М. Радченко Л. М. Салогуб А. А. Торговельно-економічне співробітництво США та України в умовах глобалізації. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2016. №10. С. 106-111.

40. Мединська Т. І. Торгово-економічне співробітництво України і США в умовах економічної глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н. : 08.00.02. Київ, 2007. 22 с.

41. Генералізована система преференцій США. URL : <https://vcci.com.ua/2017/01/usa/>

42. Офіційний сайт Офісу з просування експорту України. URL : <https://epo.org.ua/>

43. Ukraine 2018 annual report. USAID. URL : https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1863/USAIDUkraine_Annual_Report_2018.pdf

44. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій від 04.12.2006 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_056#Text

45. Дахно І.І. Міжнародне економічне право : Навчальний посібник 3-тє вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 304 с.

46. Кочетков В. Роль і місце України на світовому ринку технологій. *Проблеми науки*. 2014. № 11–12. С. 92–95).

47. Лозовий В. С. Сучасні тенденції у науково-технічній сфері і міжнародні інтеграційні пріоритети національної науково-технічної стратегії України. *Освіта, наука і культура на Поділлі*. 2015. Том 22. С. 204-215.

48. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року.
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text
49. Офіційний сайт Львівської міської ради. URL : <https://city-adm.lviv.ua/lmr/innovaciji/partners/1251-fond-civilnih-doslidzhen-i-rozvitku-crdf-global>
50. Рамкова угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях від 17.12.2008 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_137#Text
51. Річний звіт: результати діяльності у 2018 році. USAID в Україні. URL : https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1863/report_ukr.pdf
52. Офіційний сайт Western NIS Enterprise Fund. URL : <https://wnisef.org/uk/>
53. Леванчук І. В. Торговельно-економічний та інвестиційний виміри співробітництва України і США. *Електронне видання Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Політичні науки*. 2017. Вип. 16. С. 1-19.
54. The American Anti-Corruption Act. URL : https://s3.amazonaws.com/s3.unitedrepublic.org/docs/AACA_Constitutionality.pdf
55. Король М. М. Мудренко К. П. Українсько-американське торговельно-економічне співробітництво. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2015. Вип. 11. С. 9-12.
56. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
57. Трофимчук А. П. Зовнішньоторговельне співробітництво України з країнами Східної Азії в умовах глобалізації : дис. ... к. е. н. : 08.00.02 / Львів, ЛНУ, 2017. 223 с.
58. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL : http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

59. Україна опустилася на 85-те місце в щорічному рейтингу конкурентоспроможності WEF. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/617843.html>

60. Рачок А. Україна на світовій арені: сучасний стан і перспективи. *Центр Разумкова*. 2010. №2 (113). 72 с.

61. Хто і як інвестує в Україну. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrainu>

62. Юрчик І. Б., Маценко А. А. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи. *Журнал молодий вчений. Економічні науки*. 2016. №5 (32). С. 204-207.

63. Мельник Т. М. Реалізація експортного потенціалу України в умовах євроінтеграції. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік*. 2016. Ч. 1. С. 359 – 370.

64. Бугас В. В., Самійленко М. А. Реалії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних і іноземних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. №1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/52.pdf

65. Потапюк І. П., Осятро Ю. О. Розвиток експортного потенціалу в Україні. Сучасні економічні системи: стан та перспективи розвитку: : тези доповідей VII Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції,. 2016. С. 121 – 123.

66. Мінняйло О. І., Мінняйло В. П. Інноваційний потенціал України в системі економічних відносин. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік*. 2016. Ч. 1. С. 371 – 380.

67. Керечанин В. Ф., Табанюхова О. Ф., Табанюхова О. М. Північноамериканська економічна інтеграція: характерні риси, проблеми та перспективи розвитку. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-ій річниці створення ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2015. С. 143 – 146.

ДОДАТКИ

Додаток А

Завершені проекти МТД США в Україні станом на 01.10.2017

Назва проекту	Загальна вартість проекту	Термін виконання проекту	Сектор	Донор	Реципієнт
Надання допомоги зі зберігання, технічного обслуговування і утилізації твердого палива ракет SS-24	\$78 916 190	01.02.2008 - 31.12.2018	Національна безпека та оборона	Уряд США через міністерство оборони США / Агенство зменшення загрози	Державне підприємство "Науково-виробниче об'єднання Павлоградський хімічний завод"
Зміцнення громадської довіри (UCBI - II)	\$51 692 208	11.04.2017 - 09.04.2019	Урядування та громадянське суспільство	Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку	Благодійна організація "Львівська освітня фундація"; органи місцевого самоврядування, неурядові організації, органи державної влади
Розвиток та підвищення спроможності Державної прикордонної служби	\$24 781 865	01.11.2016 - 01.11.2020	Національна безпека та оборона	Уряд США через міністерство оборони США	Головний центр зв'язку, автоматизації та захисту інформації Державної прикордонної служби України
Покращення послуг у сфері ВІЛ / СНІД серед представників груп найвищого ризику в Україні	\$23 157 655	15.06.2012 - 31.12.2017	Охорона здоров'я	Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку	Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України; ГО "Альтернатива"; ГО "АЛЬЯНС.ГЛОБАЛ"; Новомосковська районна громадська організація "Центр підтримки сім'ї" та ін.
Трансформація фінансового сектору в Україні (FST)	\$23 157 418	28.10.2016 - 27.12.2020	Банківський та фінансовий	Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національний банк; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб; Пенсійний фонд; Міністерство соціальної політики
Програма підтримки аграрного і сільського розвитку в Україні	\$20 597 270	07.09.2016 - 31.07.2020	Аграрний	Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку	Міністерство аграрної політики та продовольства; ТОВ "Е-ТРЕЙД ІНВЕСТ"; ТОВ "Агріко Україна"; ТОВ "Українська ягода"; МПП "Колосок" та ін.

Джерело:

складено

автором

на

основі

[33]

Короткий звіт

StrikePlagiarism.com	Заголовок	МД_Давидюк. 2 (1).docx	Дата звіту	2/14/2023
	Автор	Андрій Давидюк		

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		20
Білі знаки		0

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

20596

Кількість слів

БДП

163750

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати текст

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2017/10.pdf	208	1.01 %
2	http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/52.pdf	96	0.47 %
3	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/Zbd196rnik_tez_13_11_2020_pr_avka_.pdf	59	0.29 %
4	https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/naukovo-tehnichne-spirovitnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-ssha	57	0.28 %
5	http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7058/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%81_%D0%BA%D0%B0_2018-3.pdf	56	0.27 %
6	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/Zbd196rnik_tez_13_11_2020_pr_avka_.pdf	54	0.26 %
7	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/Zbd196rnik_tez_13_11_2020_pr_avka_.pdf	51	0.25 %
8	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/Zbd196rnik_tez_13_11_2020_pr_avka_.pdf	51	0.25 %
9	https://chtyvo.org.ua/authors/Trofymchuk_Anna/Zovnishnotorhovelne_spirovitnytstvo_Ukrainy_z_krainamy_Skhidnoi_Azii_v_umovakh_hlobalizatsii.pdf	50	0.24 %

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І США

Постановка проблеми. В умовах сьогодення торговельно-економічне співробітництво є невід’ємним елементом світової економіки. Передумовою успішного економічного розвитку в Україні є адаптація економічної системи країни до нових реалій сьогодення, зокрема формування та реалізація двостороннього торгово-економічного співробітництва з країною – економічним лідером. Актуальним завданням є розбудова партнерських відносин з міжнародними альянсами та окремими країнами, що сприятиме розвитку та модернізації національної економіки, припливу іноземних інвестицій, виходу на світові ринки товарів і послуг. Враховуючи нестабільну економічну ситуацію, для України пріоритетного зовнішньоторговельного значення набуває саме американський вектор.

Фундамент українсько-американських відносин був закладений у 1992 році, підписанням Угоди про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки. Це – перший нормативно-правовий акт, що надав можливість спростити процедуру встановлення торговельних зв’язків та комерційних контактів між країнами, визначив порядок вирішення спорів між ними та зазначив основні принципи співробітництва [3].

Український та американський бізнес, незважаючи на вплив факторів та ризиків, завжди були зацікавлені у збільшенні взаємного товарообігу, удосконаленні взаємного доступу на ринки товарів і послуг та створенні нових робочих місць. Обсяги торгівлі товарами між Україною та США наведено на рисунку 1.

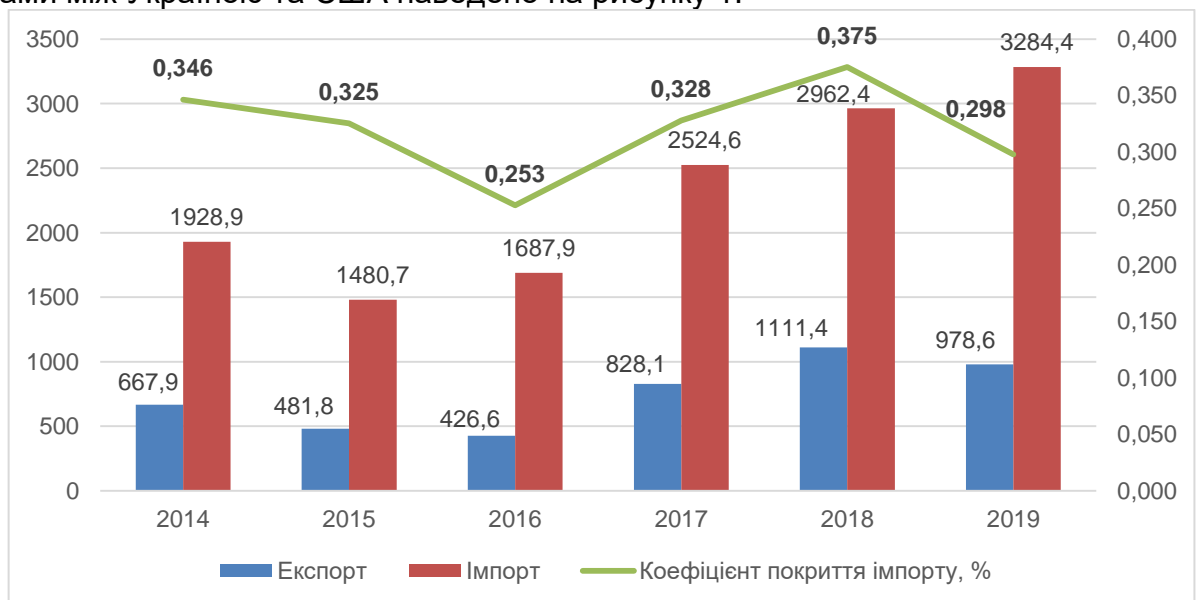

Рис 1. Динаміка обсягів торгівлі товарами між Україною та США за 2014-2019 рр., млн дол США

Складено за: [1]

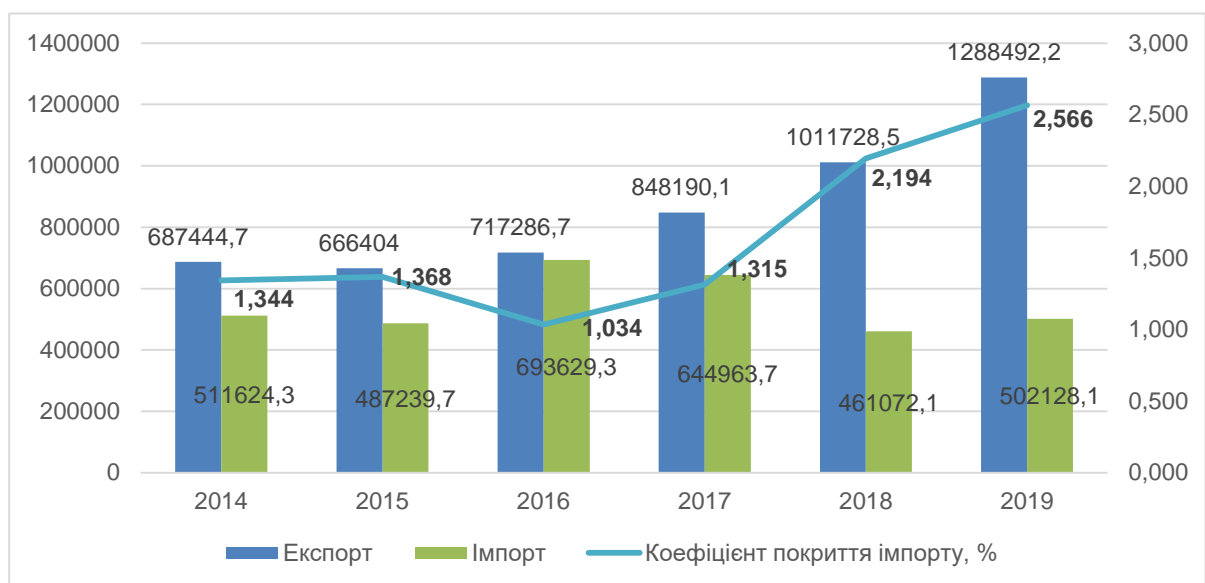
На основі рисунку 1, спостерігаємо різноспрямовану тенденцію обсягів експорту товарів. Якщо у 2014 році до США українські експортери відвантажили товарів на суму 667,9 млн дол, то у 2016 році їх обсяг зменшився на 36% і становив 426,6 млн дол. Однак, у 2017 році зафіксовано зростання експортної виручки майже вдвічі до позначки 828,1 млн дол. Аналіз динаміки обсягів імпорту товарів відображає стійку тенденцію до

зростання. Так, вартість імпортованих товарів у 2019 році становила 3284,4 млн дол, що на 322 млн дол або 10,8% більше, ніж за результатами 2018 року.

Коефіцієнт покриття імпорту характеризує масштаб дефіциту торговельного балансу. Протягом 2014-2019 рр. коефіцієнти покриття імпорту у розрізі торгівлі товарами були менші одиниці, тобто доходи від експорту не перекривали витрати на імпорт. Найменше значення зафіксовано у 2016 році – 0,253, а найбільше у 2018 році – 0,375.

Особливість інвестування з боку США економіки України на сучасному етапі – це кардинальні зміни у структурі американського акціонерного капіталу [5]. Так, рухоме та нерухоме майно відійшли на другий план, звільнивши місце прямим інвестиціям у формі сучасних знань, новітніх технологій, міжнародних «ноу-хау» та інших нематеріальних активів. Сьогодні, американські компанії активно використовують послуги українських підприємців у сфері програмування, телекомунікацій та наукових досліджень. Обсяги торгівлі послугами між Україною та США наведено на рисунку 2.

Рис 2. Динаміка обсягів торгівлі послугами між Україною та США за 2014-2019 рр., тис дол США

Складено за: [1]

Як свідчать дані, наведені на рисунку 2, обсяг експорту послуг протягом досліджуваного періоду постійно зростає. У 2019 році рівень експортних послуг досяг свого пікового значення – 1288492,2 тис дол, що на 87,4% перевищує рівень 2014 року. Така ситуація пояснюється відносно низькою вартістю послуг українських ІТ-спеціалістів, що спричиняє щорічне зростання частки експорту ІТ-послуг на 10-20%. Протягом 2016-2019 рр. мала місце тенденція зниження обсягів імпорту послуг, так у 2018 році зафіксовано найнижче значення у розмірі 461072,1 тис дол, що на 28,5% менше, порівняно з 2017 роком.

Коефіцієнт покриття імпорту у розрізі торгівлі послугами має позитивну тенденцію до щорічного зростання. За результатами 2019 року коефіцієнт покриття імпорту становив 2,566, що на 0,372 менше, ніж у 2018 році. Це свідчить, що доходи від експорту повністю перекривають витрати на імпорт.

За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2019 року:

- загальний товарообіг між Україною та США склав 5,98 млрд дол США;
- обсяг експортних поставок товарів з України до США склав 978,9 млн дол США, що на 11,9% менше порівняно з аналогічним періодом минулого року;
- основу українського експорту в США склали чорні метали та вироби з них, продукти переробки овочів, електричні машини та літальні апарати.

- обсяг імпортованих товарів з США склав 3284,2 млн дол США, що на 10,9% більше, ніж за цей період у минулому році;
- основними товарами американського імпорту були: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, засоби наземного транспорту крім залізничного, котли, машини, електричні машини, прилади та апарати оптичні, фотографічні, насіння і плоди олійних рослин, фармацевтична продукція.

Найбільш перспективними напрямками для українських експортерів є поставки в США хімічної продукції, продуктів харчування, товарів народного вжитку та легкої промисловості, продукції машинобудівної галузі, а також надання транспортних, телекомунікаційних та ІТ-послуг [2].

Таким чином, українсько-американське торговельно-економічне співробітництво відкриває нові можливості для України на світових ринках, але наразі не використовується у повній мірі. Підтримка України Сполученими Штатами як впливовим учасником більшості міжнародних організацій сприятиме і поглибленню рівня українсько-американського економічного співробітництва, оскільки фінансова та консультативна підтримка, визнання України провідними міжнародними організаціями забезпечуватиме входження нашої держави у світове господарське середовище [4].

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Посольства України в Сполучених Штатах Америки. URL : <https://usa.mfa.gov.ua/>
3. Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_008#Text
4. Мединська Т. І. Торгово-економічне співробітництво України і США в умовах економічної глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. е. наук : 08.00.02. Київ, 2007. 23 с.
5. Зарицька Н. С. Економічне співробітництво України і США у форматі нового світопорядку: дис. ... к. е. наук : 08.00.02. Київ, 2016. 244 с.